

FORUM

maandblad voor
architectuur en
gebonden kunst

3
1955

English Summary

Introduction

Page 54

Mr. Paul Picot, S.A.D.G., secretary of the French section of the U.I.A., praises the initiative of Mr. Konijnenburg and the editors of ,,Forum'', to offer the Dutch public a review of present-day French architecture.

According to him, Mr. Konijnenburg has succeeded splendidly. In view of the enormous amount of data, a rigorous selection was necessary, but Mr. Konijnenburg has finally succeeded in presenting us a homogenous whole. The three classical, 18th century designs, with which he opens his discours, clearly reveal their kinship with present-day architecture in France.

According to the author, a new sense of plastic values was born luring that period.

Mr. Paul Picot believes that the present issue of ,,Forum'' clearly lemonstrates the essence of an architecture which is based on Industry and which also strives towards freer housing conditions and improved ntegration from the point of view of urban landscaping. During the past decade a great many bridges and factories, schools and dwellings have been built which called into life a healthy competitive spirit among architects.

The S. H. A. P. E. village of St. Germain-en-Laye

Page 58

The building programm consisted of 300 houses, which had to be built in he shortest time possible. The appointed terrain consisted of a wooded riangle of 17 hectare. Slopes ranging from 5 to 20 % created large lifferences of level. A survey of conditions led to the following conclusions:

a *The woods had to be spared as much as possible.*
In order to prevent mistakes resulting from the inherent difficulties of the terrain, an air-reconnaissance of the situation was deemed necessary.

b *The establishment of a harmonious relation between Man and Architecture and between Architecture and surrounding Nature.*
In order to accomplish this, several possibilities were considered. It was decided to build a number of 3 storied buildings along the external boundary of the terrain. The architecture was to be horizontally stressed to compensate for the vertical element in nature: the trees.

c *The application of a constructive system consisting of large, prefab units.*
The Camus system enabled us to finish the work within the 10 months limit allotted to us. Plastic results were obtained by the use of the above mentioned units with the exclusion of cheap decorative effects.

The composition of the extention schemes

Page 58

by E. Beaudouin

The uncontrolled growth of our towns has become a serious and most vital problem.

An architectural composition is determined by human and social elements. These elements are subjected to change and greatly influenced by the evolution of mechanical transport. It seems that the rapid growth of human settlements cannot be stopped, but all those who are engaged with the problem condemn these enormous conglomerations of 5 million inhabitants. Attempts to stop this growth, have sofar been unsuccesfull.

According to the author, one very seldom finds a man who wishes to accept the responsability for an urban scheme and this seems to be the reason why large urban settlements which were projected as a whole, are very rare.

As a rule, building schemes are conceived as extensions of an existing situation. The results of such a development have been very serious and we now try to counteract it by furthering the density of the population in the outskirts of the town.

Large suburbs, consisting of enumerable ,,single'' cottages, may seem an ideal solution from a purely ,,human'' point of view, but they can no longer be accounted for in view of the large distance between the house and the places where people work. Large building schemes are now being realized in the outskirts of our towns. The everybody's advantage, large open spaces to be used as parks or communal gardens are included in these schemes.

Te distribution of buildings is greatly influenced by the solution of traffic problems. In order to cut costs, the internal communication system must be kept as short as possible (waterworks, gas, electricity, telephone, etc.). Space for shopping centres and public centres must also be taken into account.

Markets and shops will have to be situated in the vicinity of the main roads. On the other hand the spaces for the creation and play will have to be situated well away from such roads. The situation of the appartments themselves however, will have to be such that everybody will be able to enjoy the activities outside. Large garden parks are therefore of essential value.

Zusammenfassung

Einleitung

Seite 54

Herr Paul Picot, S.A.D.G., secrétaire général adjointe de la section française de l'U.I.A. rühmt die Initiative seines Kollegen Jan Konijnenburg und der Redaktion des ,,Forum'' den holländischen Lesern eine Uebersicht der modernen französischen Architektur zu geben.

Seiner Meinung nach wurde dieses Streben ein restloser Erfolg. Im Hinblick auf die vielen, weit auseinanderliegenden Bauwerke, war eine strenge Selektion nötig. Herr Jan Konijnenburg gelang die Zusammenstellung eines homogenen Ganzen. Die drei klassischen Entwürfe des 18. Jahrhunderts, die den Anfang seiner Darlegungen bilden, zeigen deutlich ihre Verwandtschaft mit der modernen französischen Architektur. Seiner Meinung nach hat sich seitdem ein neuer plastischer Begriff entwickelt.

Herr Paul Picot meint, dass diese Nummer des ,,Forum'' in einem deutlichen Bild das Essentielle einer Architektur gibt, die sich sowohl auf die Industrie als auf den modernen Wohnungsbau richtet, aber ganz besonders nach einen besseren Integration der Städtebautechnischen Landschaft strebt. Während der letzten zehn Jahre wurden viele Brücken und Fabriken, Schulen und Wohnungen erbaut, dank dessen unter den Architekten ein aktiver und gesunder Wetteifer im Leben gerufen wurde.

Das S. H. A. P. E. Dorf St. Germain-en-Laye

Seite 58

Das Bauprogramm umfasste den Bau von 300 Wohnungen, die so schnell wie möglich vollendet sein mussten. Ein dreieckiges 17 Hektar grosses, bewaldetes Gelände hatte man dazu bestimmt. Gefälle von 5—20 % verursachten ziemlich grosse Niveau-unterschiede. Die Folgerungen hieraus waren:

a *Der Wald musste so viel wie möglich gespart bleiben.*
Um etwaigen Fehlern, die durch das schwierige Gelände entstehen könnten, vorzubeugen, musste die Situation aus der Vogelperspektive gründlich betrachtet werden.

b *Die Bildung von Harmonie, sowie zwischen Architektur und Mensch als zwischen Architektur und Umgebung.*
Hierauf bezüglich wurden verschiedene möglichkeiten erwogen. Man entschloss sich, eine Reihe von dreistöckigen Häusern der Peripherie des Geländes entlang zu bauen. Die horizontalen Linien der Architektur benützte man zur Kontrastwirkung zum vertikalen Element der Natur (Bäume).

c *Das Akzeptieren eines Bausystems das von grossen vorfabrizierten Einheiten Gebrauch macht.*
Durch das Camus-System sind wir imstande, die Arbeit innerhalb der Zehnmonatsgrenze zu erledigen. Durch die Anwendung obengenannter Einheiten wurden ausgezeichnete plastische Effekte erreicht.

Die Komposition der Erweiterungspläne

Seite 58

von E. Beaudouin

Die ordelose Vergrösserung unserer Städte wurde zu einem ernsten und lebenswichtigen Problem.

Eine architektonische Komposition wird von menschlichen und sozialen Faktoren bestimmt. Diese Faktoren befinden sich momentan in einem Entwicklungsstadium, das besonders von der Evolution der mechanischen Transportmittel beeinflusst wird. Es scheint, dass man diese enorme Erweiterung der menschlichen Siedlungen nicht verhindern kann, obwohl jeder, der mit diesem Problem zu machen hat, diese gewaltigen Siedlungen von 5 Millionen Menschen, missbilligt. Bis jetzt waren alle Versuche, dieser Wucherung Einhalt zu gebieten, erfolglos.

Der Autor dieses Artikels meint, dass die Ursache der wenigen städtebautechnischen Siedlungen, die zuvor als Ganzes projektiert wurden, diese ist, dass man selten jemand findet der die Verantwortung für solch ein Projekt übernehmen will.

In der Regel passt man seine Baupläne der jeweiligen Situation an. Die Resultate solcher Entwicklung waren sehr bedenklich und wir versuchen darum jetzt, diese zu neutralisieren, indem wir uns bemühen die Stadtränder dichter zu bevölkern.

Vom rein menschlichen Standpunkt aus betrachtet, scheinen ausgedehnte Vorstädte mit Einfamilienhäusern die ideale Lösung zu bilden, deren Untauglichkeit sich aber in den grossen Abständen zwischen Wohn- und Arbeitsplätzen manifestiert. In dieser Hinsicht unterstützt man die Verwirklichung bedeutender Baupläne an den Stadträndern, die zum Gemeinnutz grosse unbebaute Flächen vorgesehen haben, die man in Pärken oder Gemeinschaftsgärten umwandeln kann.

Die Verteilung der Häuser über das Baugelände hängt grösstenteils von der Anlage der notwendigen Zugangswege der Gebäude ab. Die internen Versorgungs- und Verbindungskanäle muss man wegen der hohen Kosten so kurz wie nur möglich machen. (Wasserleitung, Gas, Elektrizität, Telefon u.s.w.). Mit der Anlage von Geschäftsvierteln, sowie von Sportplätzen und öffentlichen und sozialen Dienstgebäuden muss auch Rechnung gehalten werden.

Geschäfte und Märkte müssen in der Nähe von Hauptstrassen gelegen sein. Dagegen müssen Erholungs- und Spielplätze weit davon entfernt

The extension-scheme in present-day French architecture

Page 72

by Jean Fayeton

In view of the reconstruction of urban areas destroyed during the war and in order to compensate the enormous housingshortage, the french government has charged itself with the financial, technical and aesthetic control of building in France.

Thanks to the activities of Mr. Claudius Petit and his assistants, Mr. Daloz and Mr. Herbe, and the Institute for Extension Schemes, there now is a lively competition between young French architects as to the creation of extension schemes.

Until now, urban extension and building schemes often consisted of abortive attempts to create some sort of discipline in this field. Anarchy will reign as long as the isolated action of individual builders is not stopped.

The development of French towns in the course of history demonstrates that the execution over a long period of a large scheme is possible. The most beautiful parts of Paris sufficiently prove this. They are the result of a scheme, the realisation of which has taken several centuries.

After Le Corbusier had expounded his views on urbanism, architects were no longer able to design schemes in a 19th century manner, when streets were planned which were lined with houses. The influence of his ideas has been so great that even those who do not agree with him, unconsciously adapt his views.

According to the author the ,,naturism'' of modern Scandinavian architecture will influence young French architects. French culture has always been rejuvenated when it came into contact with foreign cultures. (Rome, the Barbarians, The Far East, Italy, Spain, England and Germany).

Building in the Rue Dr. Blanche at Paris

Page 77

by J. K.

The spot where this building is situated is of historical importance in relation to the evolution of present-day French architecture. (Corner Rue Mallet-Stevens, anno 1925, see page 81.)

Ginsberg's creation reveals an interesting development of French architecture since the death of the avant-gardist Mallet-Stevens.

Between the classical French conceptions of Perret and the universal Latinmentality of Le Corbusier there have been several others. Some of them have been influenced by those mentioned above, others by foreign conceptions. (Scandinavia, U.S.A., etc.)

Ginsberg's oeuvre can be considered to be representative of the general tendency of present-day French architecture.

Maison de la Radio de Paris

Page 83

by J. J. Konijnenburg

This design by Henry Bernard, which is already being executed, has obtained the first prize of a National Competition held in 1952.

It consists of:

A the administrative departments and the general management of the Radio Diffussion Télévision Française (siège social).

B: All technical centres which daily contribute to broadcasting.

The building in question will contain 20 broadcasting studios, 14 smaller studios for music, one large music studio, 4 variety studios, 3 studios for radioplays, 4 variety showstudios, 4 staging studios, 6 programm operating-boxes, 3 public studios, 1 concert hall for 700 people, 1 music hall for 300 people and 1 broadcasting studio for 100 people.

The scheme consists of a large circle and is composed of the following elements:

a an outer ring with public lobbies and above them the administrative departments

b a low, inner circle which has been divided into two sections i.e. a small one with three large halls for public broadcasts and a large one for studios

c a round inner court with cellars under it

d a central ring with technical departments on the three lower floors and above them the disc- and tape-recorder department

e a tower of 65 m. containing the archives of the disc- and tape-recordings.

The character of the building is determined by the synthesis of its many functions. It possesses a large window with a view on the Seine and Paris.

liegen. Die Lage einer Wohnung muss derartig sein, dass sich jed[…] Bewohner ungehindert am Leben und Treiben im Freien erfreuen kan[…] Darum ist eine Parkanlage mit Blumenbeete wichtig.

Der Erweiterungsplan in der modernen französischen Architectur

Seite 7[…]

von Jean Fayeto[…]

Im Hinblick auf den Wiederaufbau der während des Krieges zerstörte[…] Städte und dem ungeheueren Häusermangel, hat sich die französisch[…] Regierung die finanzielle, technische und die ästhetische Kontrolle de[…] Bauens zur Aufgabe gemacht.

Dank der Aktivität des Ministers Claudius Petit und seiner Mitarbeite[…] den Herren Daloz und Herbe, sowie dem Institut für Erweiterungspläne[…] ist unter den jüngeren Architekten ein lebhafter Wetteifer im Entwerfe[…] von Erweiterungsplänen entstanden.

Die Bebauungs- und Erweiterungsprojekte zeigten den bis jetzt miss[…] lungenen Versuch, um auf diesem Gebiet eine gewisse Disziplin z[…] erreichen. Diese Anarchie wird solange dauern, als das isolierte Handel[…] des einzelnen Erbauers bestehen bleibt.

Die Entwicklungsgeschichte der französischen Städte im Laufe der Zeite[…] beweist, dass die Ausführung eines grosszügigen Planes, die lange Ze[…] in Anspruch nimmt, möglich ist. Die schönsten Teile von Paris beweise[…] dies. Sie sind das Resultat eines Planes, dessen Ausführung einige Jahr[…] hunderte dauerte.

Nachdem Le Corbusier seine Auffassung der Städtebautechnik verbreite[…] hatte, konnte keine Architekt mehr Entwürfe im Stile des 19. Jahrhundert[…] machen. Damals wurden Strassen entworfen entlang denen man Häuse[…] baute. Der Einfluss von Le Corbusiers Ideen war so stark, dass soga[…] diejenigen, die sie missbilligten, sie doch als Ausgangspunkt benützten[…]

Der Autor dieses Artikels meint, dass der ,,Naturisme'' der moderne[…] skandinavischen Architektur die junge französische Architektur beein[…] flussen wird. Die französische Kultur wurde immer wieder durch ihr[…] Berührung mit fremden Kulturen verjüngt. (Rom, die Barbaren, der Osten[…] Italien, Spanien, England und Deutschland.)

Gebäude in der Rue Dr. Blanche in Paris

Seite 7[…]

von J. K[…]

Dieses Gebäude steht auf einem Platz, der für die Entwicklung de[…] modernen französischen Architektur historisch zu nennen ist. (Es ist di[…] Ecke der Rue Mallet-Stevens, Anno 1925, siehe Seite 81.) Diese Schöpfung[…] Ginbergs offenbart uns die interessante Entwicklung der französische[…] Architektur nach dem Tode des avant-gardistes Mallet-Stevens.

Zwischen der klassisch-französischem Auffassung von Perret und de[…] universalen lateinischen Geist von Le Corbusier gibt es noch ander[…] Strömungen, die von diesen beiden Architekten aber auch von aus[…] ländischen Ideen beeinflusst wurden (Skandinavien, U.S.A. u.s.w.).

Man kann Ginbergs Werk als ein typisches Beispiel der Tendenz de[…] modernen französischen Architektur sehen.

Maison de la Radio de Paris

Seite 8[…]

von J. J. Konijnenburg

Dieser Entwurf von Henri Bernard, mit dessen Ausführung man angefangen hat, erhielt 1952 den 1. Preis eines nationalen Wettbewerbs.

Er besteht aus:

A den Büro- und Verwaltungsabteilungen des Radio Diffusion Télévision Française (siège social);

B den technischen Abteilungen, denen die Sorgen der täglichen Sendungen obliegen.

In diesem Gebäude befinden sich folgende Senderäume: 20 für gesprochenen Sendungen, 4 kleine und 1 grösserer für Musiksendungen, 4 für Variété-, 8 für Hörspiele- und 4 für Revüsendungen, 4 Montageräume, 6 Programmkabinen, 3 Veranstaltungsräume, nämlich 1 Konzertsaal mit 700 Sitzplätzen, 1 Variétésaal mit 800 und 1 Musiksaal mit 100 Sitzplätzen.

Der Grundriss ist kreisförmig und setzt sich zusammen aus:

a einem äusseren Kreis, worin sich die Wandelhallen mit den darüber gelegen Büro-abteilungen befinden

b einem tiefer gelegenen inneren Kreis, der in 2 Sektoren geteilt ist: ein kleiner Sektor, worin sich die 3 grossen, dem Publikum zugänglichen, Senderäume befinden und ein grösserer Sektor, worin die übrigen Senderäume untergebracht sind

c einem kreisförmigen Hof, unter dem sich die Keller befinden

d einem Mittelkreis, der in den untersten drei Stockwerken die technischen Abteilungen und in den 3 darüber gelegenen Stockwerken die Schallplatten- und Bandaufnahmeabteilungen beherbergt

e einem 65 M. hohen Turm, worin nur die Schallplatten- und Bandaufnahmearchive untergebracht sind.

Der Charakter dieses Gebäude wird von den Synthesen seiner verschiedenen Funktionen bestimmt. Es hat ein breites Fenster, das einen Blick auf die Seine und Paris gewährt.

Maandblad, opgericht door het Genootschap „Architectura et Amicitia" in samenwerking met de Maatschappij tot Bevordering der Bouwkunst, Bond van Nederlandsche Architecten, B. N. A. Orgaan van het Genootschap A. et A.

Redactie Secretariaat: Mej. I. D. Foest, Keizersgracht 476, Amsterdam-C., tel. 35375, aan wie alle voor de redactie bestemde stukken moeten worden gezonden

Uitgave en Administratie: G. VAN SAANE, Herengracht 406
Amsterdam-C. - Telefoon 36186 - Postrekening 681.31

FORUM

maandblad voor architectuur en gebonden kunst

3
1955

Tiende jaargang No 3 Mei 1955

Inhoud van dit nummer:

Typografische vormgeving: G. Boon, architect
De foto's in dit nummer zijn van:
Biaugeaud & Haring, pag. 64—68
C. Moignard, pag. 70
„Maquette EPU", pag. 72
Henrot, pag. 73 en 75
Sabine Weiss, pag. 77, 79, 80
Duprat, pag. 82, 85, 92, 97
Lucien Hervé, pag. 98—100
Fernez, pag. 103

Het volgende nummer zal gewijd zijn aan
Het Huis der Provincie te Arnhem

„FORUM" verschijnt met 12 nummers per jaar

Abonnementsprijs *f* 24.— per jaar
franco per post bij vooruitbetaling te voldoen
Voor België Frs. 400.—

Prijs van dit nummer *f* 4.—/B. Frs. 65.—/Fr. Frs. 375.—

De wereld wordt steeds kleiner: de snelheid van de verbindingen en de steeds grotere omvang en volmaaktheid van de publicaties maken, dat we vrijwel onmiddellijk alles van elkaar weten. Zeker ook op architectuurgebied.

Zo is meer en meer een gelijkgericht streven te constateren; het lijkt niet wel mogelijk meer dat zeer uiteenlopende opvattingen, zeer eigen of ,,nationale" architecturen, zich kunnen blijven ontwikkelen op de karakteristieke, sterk onderscheiden wijze, zoals vroeger het geval was.

Van tijd tot tijd zeer naar voren tredende persoonlijke of nationale invloeden zullen niet veel tijd nodig hebben om door te dringen en overal ,,verwerkt" te worden in een vrij algemeen architectuurbeeld.

Het spreekt echter óók wel vanzelf dat bijzondere persoonlijke of nationale geaardheid steeds voor ,,nuances" zal zorgen, die hoewel wat subtieler dan de vroegere verschillen, toch niet minder interessant zijn om te herkennen.

Zo zullen zich bij onze Franse vrienden, die ditmaal in ,,Forum" à l'honneur zijn, wel nooit de Latijnse klaarheid, het gevoel voor harmonie en ,,mesure" verloochenen.

En worden wij — zoveel stuggere Noorderlingen — niet verrast door een natuurlijke soepelheid en een charme, waarvan wij moeilijk het geheim doorgronden?

Ir. B. Bijvoet

Het initiatief van onze collega Jan Konijnenburg, die, tezamen met de redactie van het Nederlandse tijdschrift „Forum", de wens heeft gekoesterd zijn landgenoten een overzicht te geven van de meest vooraanstaande architectonische resultaten van hedendaagse Franse architecten, kan worden beschouwd als een bijzonder lofwaardig streven.

De veelheid en de geografische verspreiding van deze werken had afbreuk kunnen doen aan hun overzichtelijkheid. De samensteller van dit nummer heeft in dit verband zowel een overstelpende hoeveelheid als nodeloze herhalingen weten te voorkomen. Door zich te beperken tot een rigoureuze selectie, heeft hij menige gevaarlijke klip weten te omzeilen en is hij tenslotte er in geslaagd om ons een homogeen geheel voor te leggen.

In de allereerste plaats en zeer terecht, meende hij, was de nieuwe opvatting van het uitbreidingsplan waard om gepubliceerd te worden. Hoewel deze opvatting vrij nieuw is, is zij gebaseerd op een hechte traditie en een langdurige ervaring op het gebied van samenwerking door het merendeel der Franse architecten.

Overigens is onze collega zich hiervan zeer bewust geweest; ter inleiding van zijn betoog brengt hij drie klassieke 18de eeuwse ontwerpen naar voren, waaruit duidelijk de verwantschap met de hedendaagse opvattingen blijkt.

Volgens hem, is zich vanaf dit tijdstip een nieuw vormgevoel gaan ontwikkelen. Bovendien zien wij een vergroting der afmetingen en een scheppingsvrijheid naar voren treden, die zich uitstrekt tot de meest belangrijke details en welke heenwijst naar een karakteristieke aesthetica. Als gevolg hiervan werd het mogelijk om tot grotere en betere scheppingen te komen. Zonder ze één voor één te willen behandelen, doet het ons bijzonder veel genoegen te constateren dat deze eclectische selectie ons een zeer duidelijk beeld verschaft van de hedendaagse stromingen in de Franse architectuur.

De essentie van een architectuur welke gericht is op de industrie zowel als op vrijere opvattingen wat betreft het wonen en vooral op een betere integratie ten opzichte van het stedebouwkundig landschap, treedt in dit nummer zeer duidelijk naar voren. Dit betekent dat er sinds een kleine tiental jaren, behalve een aantal bruggen en fabrieken, bovendien een groot aantal scholen en woninggroepen tot stand is gekomen.

Al deze programma's eisen de concurrerende werkzaamheid der architecten. Hierdoor wordt een klimaat geschapen dat de activiteit prikkelt en waarin de besten zich van de rest trachten te onderscheiden.

Indien enkele markante ontwerpen apart zijn gehouden om te worden vergeleken met reeds uitgevoerde werken, dan bewijst dit dat wij geen geheimen bezitten voor de samensteller van dit nummer, die zich op zulk een intelligente wijze van zijn taak heeft gekweten. In ruil hiervoor kan hij rekenen op de vriendschap en het vertrouwen van de grote bureaux, die hij zo goed kende en zonder wier medewerking en vriendschap hij waarschijnlijk minder gemakkelijk deze eerste algemene enquête over de huidige Franse architectuur had kunnen voltooien.

Paul Picot, S.A.D.G.
Secrétaire Général adjoint de la Section Française de l'U.I.A.

Le monde devient de plus en plus petit: la vitesse des moyens de transport et de communication et la publicité qui devient de plus en plus extensive et parfaite, ont comme résultat que nous sommes plus ou moins instamment au courant des actions de nos prochains, surtout dans la domaine de l'architecture.

Conséquemment on peut constater une tendance vers une certaine unité d'action. Selon toutes les probabilités il ne sera plus possible que les architectures typiquement ,,nationales'' continueront à se développer dans le sens d'architectures très caractéristiques comme par le passé.

Les influences nationales ou individuelles qui, de temps en temps, se mettent en avance, n'auront plus besoin de beaucoup de temps d'être assimilées par le monde architectural.

Naturellement il est évident que, quoique les influences individuelles ou nationales continueront d'avoir comme résultat les ,,nuances'', ils seront plus subtiles que celles qui ont été produites autrefois, cependant il ne sera pas moins intéressant de les découvrir.

A ce point de vue, nos amis français qui sont ,,à l'honneur'' dans ce numéro de ,,Forum'', ne désavoueront jamais leur sens d'harmonie, de mesure ou leur clarté latine.

Et nous autres, habitant des régions septentrionales, est-ce-que nous ne sommes pas surpris par une souplesse et une charme, dont le secret a toujours été difficile pour nous à sonder?

B. Bijvoet

Il faut louer sans réserve l'initiative de notre confrère John Konijnenburg conjuguée avec celle de la revue Hollandaise ,,Forum'', qui ont ensemble désiré donner à leurs compatriotes une vue assez générale des oeuvres marquantes récemment créées ou projetées par les architectes en France.

La multitude et la dispersion géographique de ces oeuvres auraient pu nuire à leur présentation. Mieux valait donc opérer une sélection. C'est ce qu'a fait l'auteur de ce numéro spécial, évitant à la fois de succomber sous l'abondance ou d'être aux prises avec des redites. En spéculant uniquement sur une sélection rigoureuse, il a évité ces écueils et réussi à présenter un choix homogène.

D'abord et fort justement, il a pensé que la nouvelle notion de plan-masse méritait d'être exploitée. Elle est d'origine assez récente, bien qu'en fait, elle s'appuie sur la solide tradition et la longue pratique d'une gymnastique de plan d'ensemble acquise par la plupart des architectes français.

Du reste, notre confrère l'a bien senti puisqu'il a désiré que trois plans classiques du Grand Siècle figurent en quelque sorte comme un avant-propos et indiquent clairement cette filiation.

Ainsi, selon lui et d'une manière très sensible, apparaît à partir de cela, un nouveau maillage, une extension des dimensions et une liberté de création qui, pour s'étendre à des parcelles plus importantes que par le passé, rendent possibles de meilleures et plus vastes réalisations et amorcent déjà une esthétique caractérisée.

Sans vouloir passer en revue, ni tenter de présenter chacun des exemples retenus, il est agréable de constater que cette éclectique sélection est très représentative des nouvelles tendances.

On y voit apparaître nettement l'essentiel d'une architecture qui s'adresse à l'Industrie, une conception plus libre de l'habitation et surtout sa meilleure intégration dans le paysage urbain, toutes choses intéressantes à connaître.

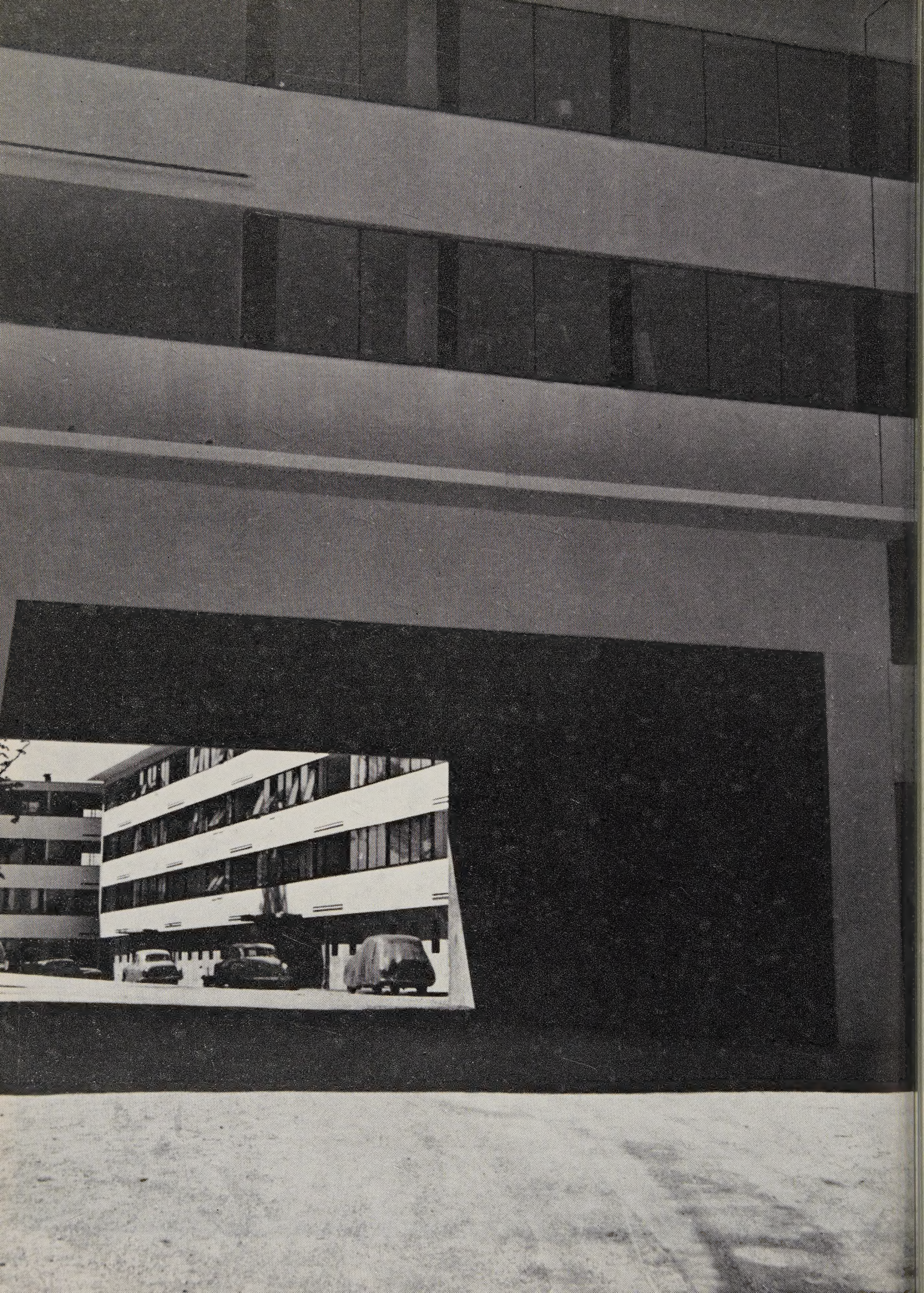
Et cela signifie que depuis deux lustres à peine, à la suite de nos grands pionniers, s'érigent ici ou là, non seulement ces grands barrages, ces ponts et ces usines, mais aussi de nombreuses écoles et des groupes d'habitations très importants que dominent souvent des tours de grande hauteur.

Tous ces programmes sollicitent concurremment les efforts de tous les architectes et créent un climat et une émulation où il est normal que les meilleurs cherchent à se distinguer.

Enfin, si quelques projets marquants ont été retenus pour figurer auprès d'oeuvres déjà exécutées, cela prouve qu'aucun secret ne subsiste plus chez nous pour celui qui, après nous avoir apporté son intelligente collaboration et le fruit de son expérience, peut en échange recevoir des grandes Agences qu'il connaît bien, cette marque d'amitié et de confiance sans laquelle et en toute rigueur de terme il n'aurait pu mener à bien cette première enquête générale sur l'architecture française contemporaine.

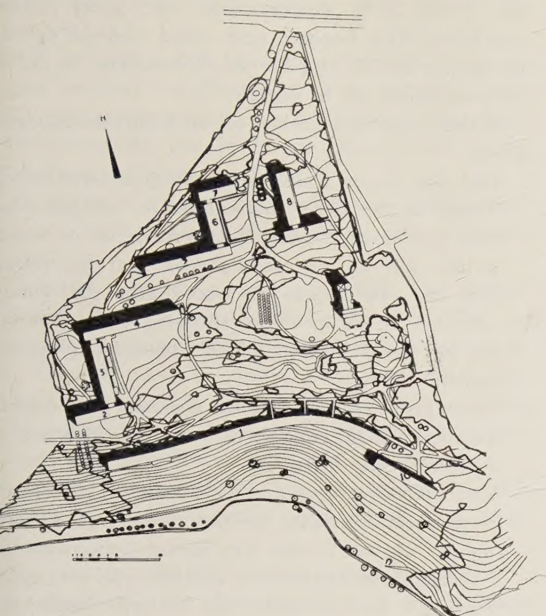
Paul Picot, S.A.D.G.

Secrétaire Général adjoint de la Section Française de l'U.I.A.

H.A.P.E. village St. Germain en Laye

Arch. J. Dubuisson 1er Grand Prix de Rome

Situatie/Situation 1—9000

Het S.H.A.P.E. dorp St Germain-en-Laye

Het programma omvatte een 300-tal woningen, die binnen de kortst mogelijke termijn voltooid moesten worden. Het daartoe bestemde terrein was bebost, driehoekig van vorm en 17 hectare groot. Hellingen van 5 tot 20 % veroorzaakten vrij grote niveau-verschillen. Het hoogste punt werd gepeild op 106, het laagste op 70. Wij kregen 10 maanden de tijd om het programma uit te voeren.

Al deze gegevens hebben tot de volgende conclusies geleid:

1 *Het bos moest zoveel mogelijk gespaard worden*
Teneinde aan deze voorwaarde te voldoen moest men zich in de eerste plaats terdege op de hoogte stellen van de eigenaardigheden van het terrein. Om de vele fouten te voorkomen die kunnen optreden bij de moeilijke situering der gebouwen, zou het terrein in vogelvlucht „bestudeerd" moeten worden.

2 *Het scheppen van harmonie, enerzijds tussen architectuur en mens, anderzijds tussen architectuur en de omringende natuur*
Verschillende mogelijkheden werden in dit opzicht overwogen. Tenslotte besloot men langs de periphérie van het terrein een aantal gebouwen van 3 verdiepingen te bouwen, voorzien van een onderbouw. De soepele uitleg van het park leidde tenslotte tot de aanvaarding van een eenvoudige architectonische opzet, waarin de horizontalen overheersen, als tegenstelling tot het verticale element van bos en beplanting.

3 *Het aanvaarden van een constructie-systeem van grote, gemakkelijk te monteren geprefabriceerde eenheden*
De CAMUS werkwijze stelde ons in staat het werk binnen de gestelde tijdslimiet te voltooien in overeenstemming met bovengenoemde eisen. Bij de toepassing van dit constructie-systeem hebben wij er naar gestreefd plastische effecten te bereiken, door de eenvoudige toepassing van constructie-eenheden, met vermijding van alle goedkope, decoratieve effecten.

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk de noodzaak van een innige samenwerking tussen architect en gespecialiseerde ingenieurs, indien men tot een homogene schepping wil geraken.

J. Dubuisson

Aménagement du Parc d'Hennemont S.H.A.P.E. Village St Germain-en-Laye

Le programme comportait la construction d'un ensemble de 300 logements de types différents, à réaliser dans un délai minimum. Le terrain de forme triangulaire, était un parc boisé de 17 hectares. Les pentes, variables de 5 à 20 %, déterminaient de fortes différences de niveaux, le point culminant étant la cote 106, le plus bas à la cote 70. Nous avions 10 mois pour exécuter ce programme.

Toutes ces données nous ont amenés aux conclusions suivantes:

1 - Sauvegarder au maximum le parc existant.
2 - Maintenir les valeurs de l'architecture en harmonie avec l'homme d'une part, et la végétation d'autre part.
3 - Adopter un système de construction préfabriquée en usine, et d'un montage facile.

problème étant ainsi bien défini, nous n'avions s qu'à rechercher les solutions s'adaptant le mieux a réalisation de ce très intéressant programme. Renons donc ces trois points, et étudions-les en détail.

Sauvegarder au maximum le parc existant

Pour satisfaire à cet impératif, il fallait avant tout bien connaître la nature et le visage du terrain.

Il est certain que les relevés de plan de terrain sont toujours insuffisants. Pour se mettre à l'abri de nombreuses erreurs sur la délicate implantation des bâtiments, une étude sur place et par vision aérienne est indispensable.

Maintenir les valeurs de l'architecture en harmonie avec l'homme d'une part et la végétation d'autre part

Diverses solutions furent envisagées. Fut retenue l'implantation à la périphérie du terrain, d'un ensemble de bâtiments de 3 étages sur soubassements.

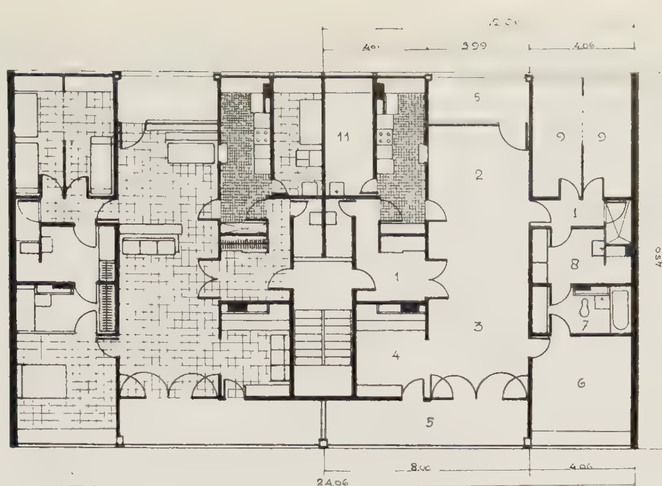
D'autre part, le dessin très souple du parc nous a conduits à adopter une architecture sobre et volontaire, où les horizontales dominent pour contraster avec les verticales de la végétation.

Adopter un système de construction par grands éléments préfabriqués en usine et d'un montage facile

Le procédé CAMUS nous a permis de réaliser cet ensemble dans les délais prévus et de satisfaire aux impératifs précédents. Ce système de construction, dans bien des cas, nous a fait rechercher des effets plastiques dans la simple expression des éléments constructifs à l'exclusion de tout ce qui pouvait constituer un élément décoratif gratuit.

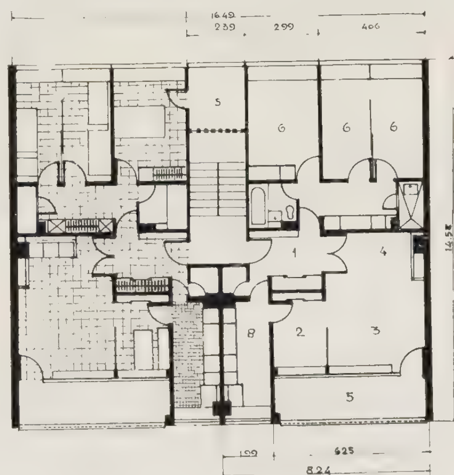
ci, met en évidence la nécessité d'une étroite collaration entre l'Architecte et les Ingénieurs spécialisés n de créer une équipe homogène.

J. Dubuisson

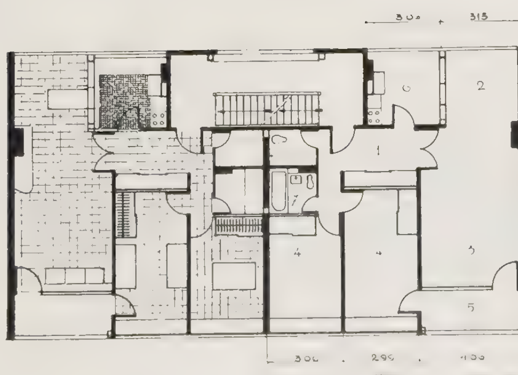
Type II

1 entrée
2 repas
3 séjour
4 coin de feu
5 loggia
6 chambre parents
7 toilet parents
8 toilet enfants
9 chambre enfants
10 cuisine
11 chambre de bonne

Type IV

1 entrée
2 repas
3 séjour
4 coin de feu
5 loggia
6 chambres
8 cuisine

Type III

1 entrée
2 repas
3 séjour
4 chambres
5 loggia
6 cuisine

attegronden étagewoningen 1—300
pe II en IV in de complexen 3, 6 en 8
pe III in de complexen 2, 4, 5, 7 en 9 (zie situatie g. 57)

ans des étages 1—300
pe II et IV dans les bâtiments 3, 6 et 8
pe III dans les bâtiments 2, 4, 5, 7 et 9 (voir uation pag. 57)

Over de compositie der uitbreidingsplannen

E. Beaudouin

De verkeersproblemen voortvloeiend uit de ongeordende groei der steden, vormen langzamerhand een dusdanige bedreiging voor de toekomstige ontwikkeling van onze beschaving, dat de stedebouwkunde een brandende kwestie is geworden voor allen die er verantwoordelijk voor zijn. Gezien de huidige stand van zaken, dient iedere architectonische schepping van enige waarde te beantwoorden aan drie altijd geldende eisen: juistheid van verhouding, spaarzaamheid, duurzaamheid; de harmonische uitdrukking van deze drie eigenschappen is voorwaarde tot het ontstaan van schoonheid.

Een architectonische compositie, d.w.z. het rangschikken van gebouwen en de ruimtelijke distributie der verschillende bouwvolumen, wordt bepaald door menselijke factoren, vooral sociale factoren, die zich op het ogenblik in een staat van ontwikkeling bevinden, door de snelle ontwikkeling op het gebied van materialen en in het bijzonder door evolutie der mechanische transportmiddelen.

De geweldige uitbreiding van grote menselijke nederzettingen is een niet te stuiten verschijnsel, hoewel een groot aantal mensen, dat weliswaar iedere dag kleiner wordt, in de vorm van afzonderlijke of met elkander in dezelfde plaats wonende families, nog steeds op het land woont in de nabijheid van de cultuurgrond die zij voor hun broodwinning exploiteren. Men is vrijwel eensgezind in zijn afkeuring wat betreft het bestaan van deze enorme menselijke nederzettingen, waarvan het inwonertal vaak de 5 millioen overschrijdt, daar men er dagelijks de nadelen van ondervindt en daar men zich ervan bewust is welk een gevaar zij vertegenwoordigen in bepaalde noodtoestanden. Hoewel zij worden veroordeeld, zijn alle pogingen om deze woekering tegen te gaan, tot nu toe vruchteloos gebleken.

Met het oog op de belangrijkheid van het stedebouwkundige probleem moet worden opgemerkt, dat de wettelijke en financiële middelen welke tot nu toe worden aangewend, zelden aan de eisen voldoen. Bovendien is er zelden iemand te vinden die voldoende autoriteit bezit en die de verantwoordelijkheid voor een dergelijke taak op zich wenst te nemen. Als gevolg hiervan, en ondanks het feit dat de stedelijke bevolkingen onophoudelijk toenemen, ziet men slechts bij hoge uitzondering (behalve in geval van strategische overwegingen) stedebouwkundige nederzettingen, welke in hun geheel van te voren werden geprojecteerd. Over het algemeen bouwt men voort aan een bestaande situatie, terwijl men de ontwikkeling in nieuwe en betere banen tracht te leiden.

De bevolkingsaanwas der steden, die gedurende de laatste honderd jaar als gevolg van de ontwikkeling der industrie heeft plaatsgevonden voordat de noodzakelijke vervoersmogelijkheden aanwezig waren, heeft geleid tot een belangrijke verhoging der bebouwingsdichtheid. Hier en daar zien wij nog open ruimten, omringd door gebouwen, gelegen aan buitenwegen en aanvankelijk bestemd om met bomen beplant te worden, welke successievelijk bebouwd worden. Het gevolg hiervan is dat de buitenwijken langzamerhand deel gaan uitmaken van het grotere stadsgeheel.

Wij hebben thans veel te lijden van de nadelige invloed die deze ontwikkeling op de gezondheid van de bevolking heeft gehad en wij bevorderen daarom een ontwikkelingsproces in omgekeerde richting. Er ontstonden enorme voorsteden doordat iedereen zijn verlangen concretiseerde in een afzonderlijk huisje met tuintje. Gezien vanuit een sociaal standpunt lijkt dit een zeer aanlokkelijke oplossing, daar zij het geluk betekent van een groot aantal mensen die hun dromen verwezenlijkt zien.

De overdreven toepassing ervan brengt, zoals gebruikelijk, zoveel nadelen met zich mede dat het systeem zelf erdoor ondeugdelijk wordt. Indien iedere familie in zijn eigen huis woont moet iedereen ook in de gelegenheid worden gesteld om iedere dag gemakkelijk zijn werk te bereiken. Er moet dus tevens een vervoerssysteem worden ontworpen.

De voordelen, verbonden aan zulk soort buitenwijken, verdwijnen als het één of twee uren kost, afgezien van geld en moeite, om de noodzakelijke, dagelijkse afstanden af te leggen. Bovendien eist het uitgestrekte, eentonige en vreugdeloze geheel der voorsteden, bestaande uit kleine huisjes, een wegennet waarvan de aanleg zeer hoge kosten voor de gemeenschap met zich meebrengt. Dit stedebouwkundige probleem ligt echter buiten het kader van ons onderwerp. Voor zover wij er wel bij betrokken zijn, kunnen we volstaan met de opmerking dat men er naar streeft de groei der voorsteden te beperken — voorsteden die op onbereikbare afstanden van de stad zelf komen te liggen — door de bevolkingsdichtheid aan de randen der steden te laten

I.A.P.E. village St. Germain en Laye

toenemen, d.w.z. in hoofdzaak op die plaatsen welke binnen het bereik blijven van het stedelijke transportsysteem. Met het oog hierop begunstigt men belangrijke werkzaamheden die in staat zijn dit doel op economisch bevredigende wijze te verwezenlijken. Het doel dat men zich stelt is het tot stand brengen van een hoge bevolkingsdichtheid op economisch verantwoorde wijze, d.w.z. door middel van constructie, exploitatie en onderhoud.

De berekening van de rentabiliteit stelt ons in staat een minimum te bepalen wat betreft de inhoud der te ontwerpen ruimten. Bovendien kunnen wij daardoor het „plafond" vaststellen van de globale kostprijs. Rekening houdend met allerlei vastgestelde voorschriften en lasten en nadat de uitvoeringskosten zijn geschat, kan men het verdelingspercentage bepalen van de verschillende soorten gebouwen, waarvan de prijzen onderling verschillen. Verder weet men dan tevens in hoeverre de voorkeur moet worden gegeven aan hoge, middelhoge of lage gebouwen in verband met de categorie bewoners, waarvoor zij zijn bestemd. Het is bevorderlijk voor ieders comfort, dat het niet-bebouwde oppervlak zo groot mogelijk wordt gehouden m.a.w. dat de te bebouwen oppervlakte zo klein mogelijk wordt gehouden en dat de vrije ruimte voor parken of gemeenschappelijke tuinen wordt gebruikt. De situering van de gebouwen moet dusdanig zijn, dat alle bewoners verzekerd zijn van een vrij uitzicht op deze gemeenschappelijke tuinen. Bovendien is het absoluut noodzakelijk dat iedere woonruimte een transversale ventilatie bezit, zodat iedereen onafgebroken over de nodige zon kan beschikken. Indien een oplossing gevonden is voor de problemen, verband houdend met oriëntatie, hygiëne, verwarming enz. enz., moet men er zich van verzekeren dat iedereen ongestoord van zijn rust zal kunnen genieten. Ook de distributie der gebouwen over het terrein wordt bepaald door de noodzaak om iedereen, te voet of rijdend, door middel van een „eigen weg" toegang tot het gebouw te verschaffen.

Hierdoor wordt tevens voorzien in toegangswegen voor brandweer en leveranciers en in de veiligheid der kinderen. Verder moet in dit opzicht rekening worden gehouden met parkeerplaatsen; garages etc. en met bergplaatsen voor scooters, fietsen en kinderwagens.

Deze kostbare circulatiegangen zullen zodanig gecomponeerd moeten worden, dat de noodzakelijke interne verzorgings- en verbindingskanalen (waterleiding, gas, electriciteit, afvoer, telefoon enz.) zo kort mogelijk worden. Bovendien moet er rekening worden gehouden met bepaalde onmisbare factoren, zoals bediening, concierges, centrale verwarming, transformatorhuisjes en met ruimten die geëxploiteerd zullen worden ten voordele van de gemeenschap: winkels, magazijnen enz., sportterreinen, recreatieruimten, medische en sociale verzorgingscentra, openbare diensten, gemeentelijke instellingen, enz. enz.

Aan ieder van deze factoren, welke afzonderlijke problemen vormen, zal het uitbreidingsplan tegemoet dienen te komen, zodat bijv. markten of winkels in de nabijheid der wegen of dicht bij verkeersknooppunten gelegen dienen te zijn. Daarentegen zullen alle ruimten bestemd voor kinderen of spelen, zover mogelijk van de wegen verwijderd moeten liggen. Laten wij tenslotte niet vergeten, dat iedere woning zo gelegen moet zijn dat men er vrijelijk kan genieten van het leven op straat en van het spel in de tuin, want de kleur en de beweging daarvan vormen interessante

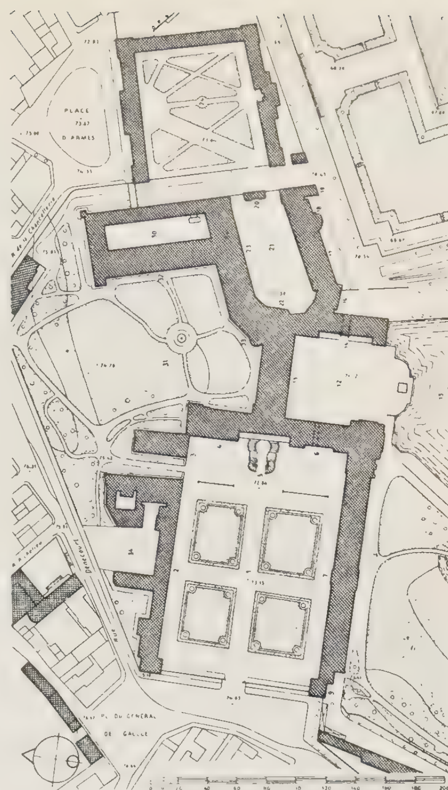
Documenten verstrekt door het Institut d'Urbanisme Parijs
Documents fournis par l'Institut d'Urbanisme Paris

Place de la Concorde 1—5000

bladz. 63 links/page 63 à gauche:
Place Stanislas Nancy 1—5000
rechts/à droite:
Fontainebleau 1—5000

tracties, zelfs vanuit de verte gezien. Het scheppen van dit soort woon-
oepen, gebouwd rondom een zo groot mogelijk tuinpark, verdient de
oorkeur: het verzekert allen een aandeel in de geriefelijkheden van de Cité
een uitzicht op een kalme zonnige tuin.

e la composition des plans-masse des groupes d'habitations

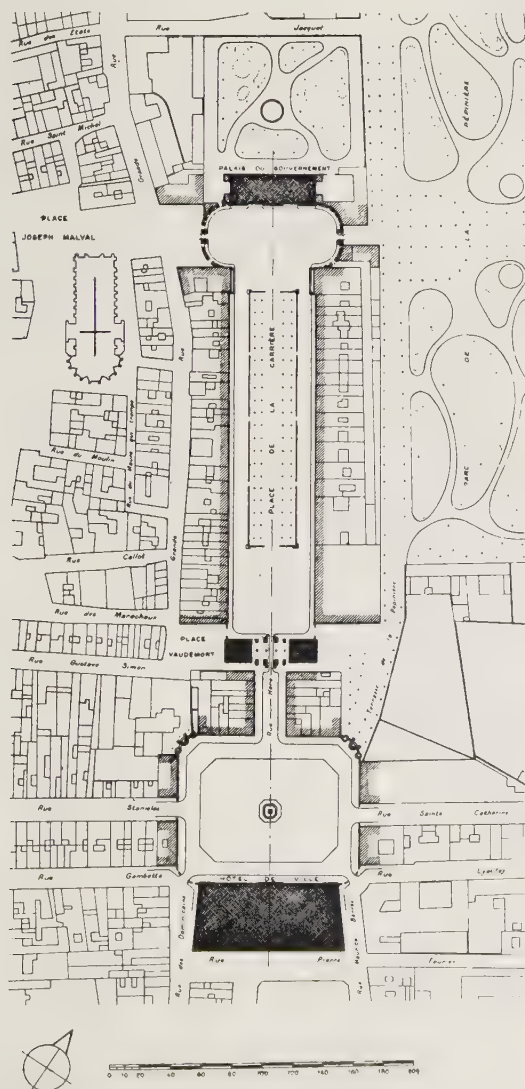
E. Beaudouin

es problèmes posés par les difficultés de circulation qui résultent du développement désordonné des agglomérations urbaines sont d'une telle gravité our l'avenir de notre civilisation, mettant souvent en opposition le fait cial et la condition de l'individu que, sur le plan humain, l'urbanisme est sujet d'angoissantes pensées pour tous ceux qui ont une responsabilité cette matière.

Dominant cet état de fait d'actualité, toute oeuvre d'architecture doit, our être valable, répondre aux trois conditions éternelles de son objet: nvenance, économie, durabilité, dont l'expression harmonieuse apparente nstitue la beauté.

La composition architecturale, c'est-à-dire l'ordonnance des édifices et la stribution des différents corps de bâtiments dans l'espace, est commandée r des facteurs humains, principalement sociaux qui sont de nos jours en eine évolution et par un développement rapide de moyens matériels nouveaux, particulier dans le domaine des transports mécaniques.

L'extension dévorante des grands centres de l'activité humaine, est un énomène irrépressible et pour nous incontrôlable du développement de nos ciétés, cependant qu'une partie toujours importante de l'humanité, quoique chaque jour moins nombreuse et moins agissante, habite encore par cellules familiales isolées ou groupées à l'échelon rural sur le lieu même des cultures vivrières.

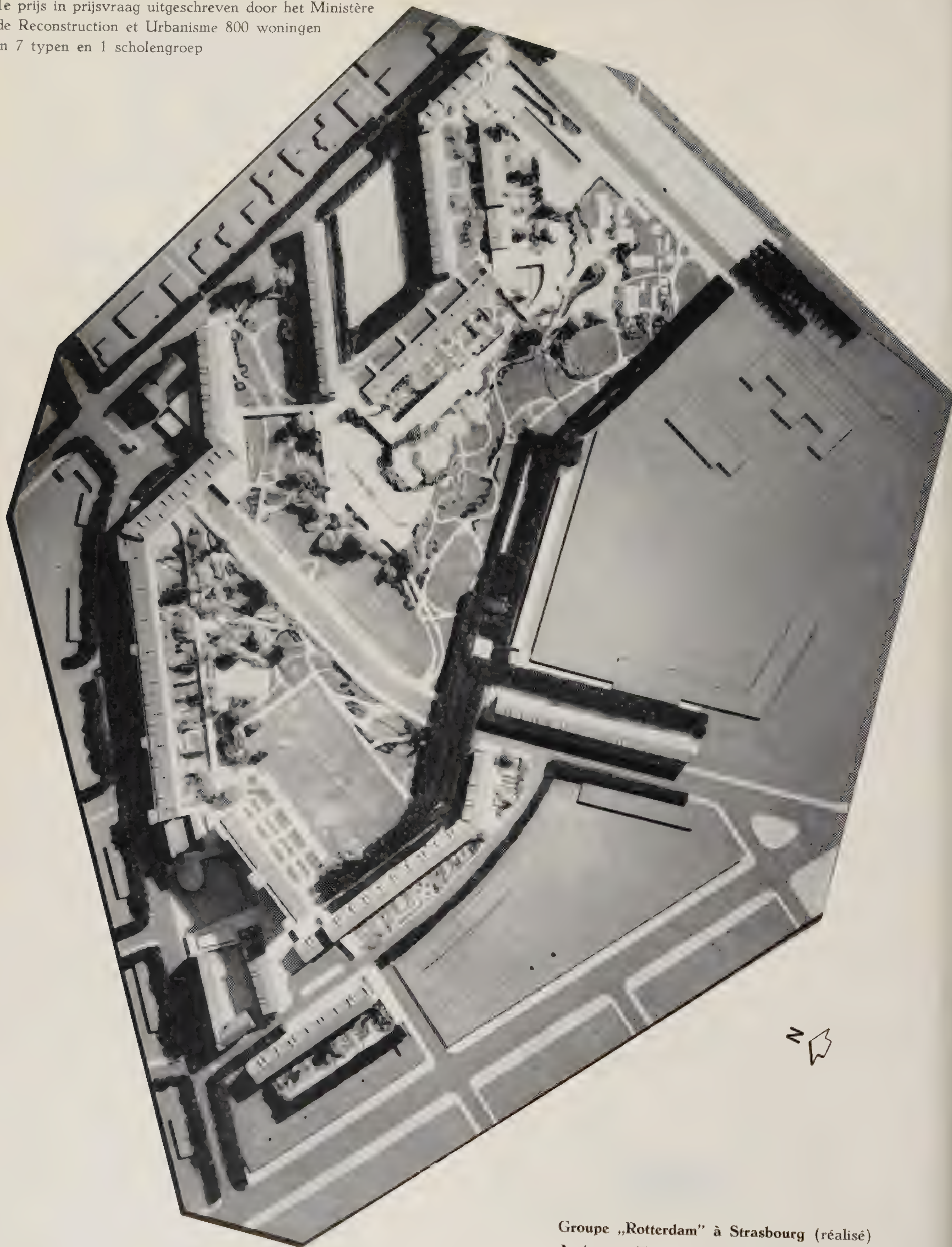
Unanimement, on déplore le développement de ces métropoles immenses dont beaucoup aujourd'hui dépassent cinq millions d'habitants, parce qu'on en constate les inconvénients dans la vie quotidienne et qu'on craint les dangers qu'elles représentent en temps de conflit aigu; on critique le système, mais tous les efforts tentés jusqu'à ce jour pour freiner cette marée envahissante ont été inopérants.

En présence des tâches importantes que représentent les opérations d'urbanisme, on constate que les instruments législatifs et financiers mobilisés dont on dispose à cet effet, sont rarement à l'échelle des nécessités, et si ces moyens existent il est exceptionnel de trouver un homme ayant l'autorité nécessaire qui prenne la responsabilité d'endosser une telle charge.

En conséquence et malgré le constant accroissement de la population urbaine, il est exceptionnel de nos jours (sauf pour des raisons d'ordre stratégique) de voir en cours de construction un ensemble urbain entièrement préconçu; en règle générale on aménage une situation existante et l'on s'efforce de diriger son développement pour réaliser les opérations nouvelles dans des conditions meilleures.

Les besoins massifs de groupement de la main d'oeuvre industrielle depuis environ un siècle ayant précédé l'aménagement des moyens de transports nécessaires correspondants, il en est résulté une augmentation considérable de la densité d'occupation du sol dans les cités, en même temps que l'extension des agglomérations et nous voyons encore des ilots, conçus pour être plantés d'arbres à l'intérieur d'une ceinture de constructions bordant des voies périphériques, se colmater progressivement et les faubourgs devenir ainsi du tissu urbain.

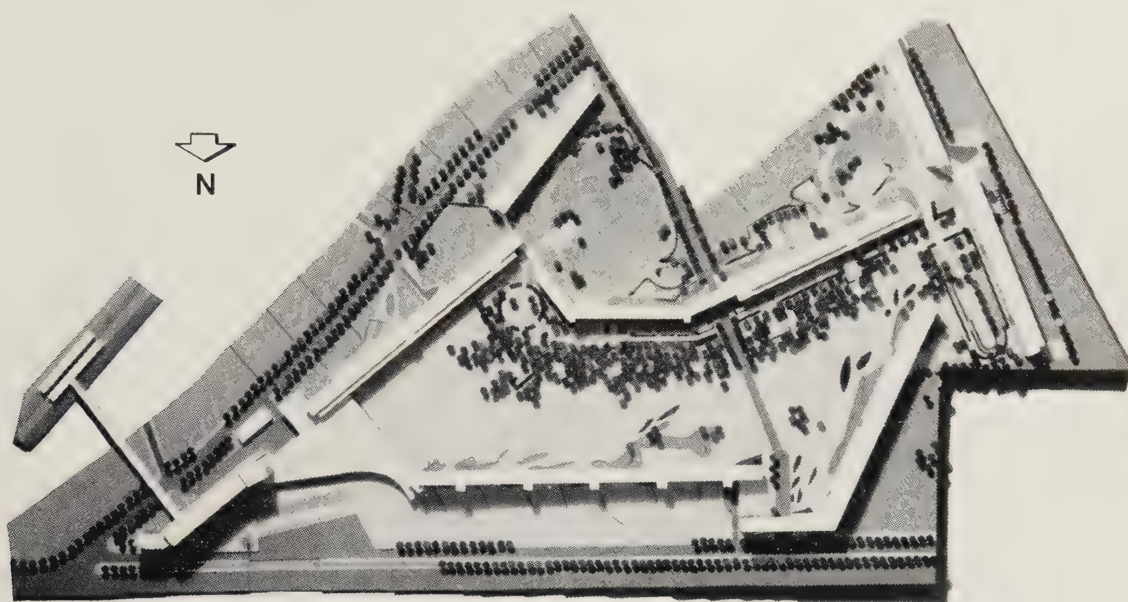
Woonwijk „Rotterdam" te Straatsburg (uitgevoerd)
Arch. E. Beaudouin Schaal 1—5000
1e prijs in prijsvraag uitgeschreven door het Ministère de Reconstruction et Urbanisme 800 woningen in 7 typen en 1 scholengroep

Groupe „Rotterdam" à Strasbourg (réalisé)
Architecte E. Beaudouin Echelle 1—5000
1er prix et exécution concours du M.R.U. 800 logements en 7 types d'appartements et 1 groupe scolaire

Universiteits woonwijk te Antony-Sceaux (Seine) (in uitvoering) Arch. E. Beaudouin Schaal 1—5000
Cité voor 2000 studenten en 500 woningen voor gehuwde studenten, 1 restaurant voor 3000 couverts, 80 zalen voor bijeenkomsten, medische dienst, crèches, kleuterschool, sociale dienst en winkelcentrum

Résidence universitaire d'Antony-Sceaux (Seine) (en exécution) Architecte E. Beaudouin Echelle 1—5000
Logements de 2000 étudiants célibataires (filles et garçons) et 500 logements de jeunes ménages, 1 restaurant pour 3000 couverts, 80 salles de réunions, service médical, crèches-maternelles, service social, boutiques

Actuellement, nous souffrons des inconvénients graves de ce processus pour la santé des habitants et nous avons réagi en provoquant un mouvement inverse. Ce furent les banlieues sans fin, c'est-à-dire le rêve réalisé de chacun: la maisonnette et le minuscule jardinet étant pour beaucoup l'idéal du confort familial. C'est une solution socialement très séduisante parce qu'elle représente le bonheur pour le grand nombre de ceux qui ainsi réalisent leur idéal.

L'excès cependant, comme en toutes choses, apporte de tels inconvénients, qu'il conduit à la déchéance du système. Pour que chaque famille puisse habiter dans sa propre maison il faut donner à tous la possibilité de se rendre chaque jour aisément aux lieux de travail, et par conséquent créer les moyens de transports ou voies utilisables à cet effet. Les avantages que présentent les cités-dortoirs, ne sont plus acceptables lorsqu'en contrepartie il faut plus d'une heure, quelquefois deux et même parfois trois heures de temps perdu, de fatigues et de dépenses pour faire ces deux voyages quotidiens. D'autre part, ces immenses tapis monotones et sans joie des banlieues de maisonnettes ceinturant la ville, nécessitent un réseau de voirie dont l'établissement, l'entretien et toutes les dépenses annexes sont très couteux pour la collectivité.

Ce problème d'urbanisme, relevant de l'équipement du territoire national, n'est pas dans le cadre de cette note. En ce qui nous concerne constatons qu'en fait, on cherche à limiter les débordements des banlieues éloignées inaccessibles, en augmentant la densité d'occupation du sol aux abords de la ville, principalement aux endroits bien desservis par les transports urbains; à cet effet, on favorise les opérations importantes capables d'atteindre ce but dans des conditions d'économie satisfaisantes. Conjuguer une desserte rapide, une densité d'occupation élevée avec les meilleures conditions d'économie, c'est-à-dire de construction, d'exploitation et d'entretien, détermine en conséquence l'importance du programme, en raison de l'ampleur des besoins et des moyens financiers et techniques disponibles pour l'exécution.

Le calcul de la rentabilité de l'opération permet de déterminer un minimum pour la consistance des locaux à fournir et un plafond pour le prix de revient global. C'est ce prix limite qui, compte tenu des prescriptions et servitudes réglementaires de toutes natures fixe, en supputant les conditions probables d'éxécution, les pourcentages de répartition entre les types de bâtiments dont les prix sont différents pour les diverses sortes de locaux demandés. D'autre part, on sait que les logements en bâtiments hauts, moyens ou bas, seront plus ou moins désirables ou recherchés suivant les différentes catégories d'occupants qu'on désire satisfaire.

Il est souhaitable pour le confort et l'agrément de tous que la superficie non construite soit aussi grande que possible, autrement dit que la surface batie soit faible; l'aménagement en jardin ou parc commun de l'espace laissé libre, accessible et entretenu, étant la condition nécessaire de cette réserve indispensable. La disposition des bâtiments doit assurer à la totalité des occupants, au moins une vue entièrement dégagée sur ces jardins suivant une bonne orientation. De plus il est indispensable que chaque logement dispose d'une ventilation transversale lui assurant un ensoleillement permanent.

Les problèmes d'orientation, d'assainissement, de chauffage, d'éclairement, etc....... assurant le confort étant résolus, il est nécessaire d'assurer à chacun la possibilité de se reposer en silence.

La distribution des bâtiments sur le terrain est commandée également par la nécessité d'accéder à chaque entrée des locaux en voiture et à pied par des voies indépendantes, afin d'assurer la sécurité des enfants et les dessertes (pompiers, ambulances, enlèvement des ordures ou scories, ravitaillement en combustibles, déménagements, fournisseurs, etc......). Le parking des automobiles, les garages d'autos, de scooters, bicyclettes et voitures d'enfants sont à prévoir dans les mêmes conditions. Ces réseaux circulatoires onéreux seront composés pour réduire la longueur des branchements nécessaires pour relier les distributions intérieures du groupe, aux canalisations des services publics (eau, gaz, électricité, égouts, téléphone, etc.).

Il y a lieu de prévoir, en plus des services généraux indispensables, c'est-à-dire le gérant et les concierges, la chaufferie centrale, les installations de traitement ou de récolte des ordures, les postes de réceptions et de transformation (électricité, gaz, etc.......) des locaux destinés à recevoir des exploitations utiles à la communauté: boutiques, buanderies, marchés, magasins, concédés à des particuliers; les terrains de jeux ou de sports, enfin des

Woonwijk l'Orme de Mazière te Draueil

Arch. E. Beaudouin Schaal 1—5000

Eerste ontwerp voor 1200 woningen, scholen en winkelcentrum

Groupe résidentiel de l'Orme de Mazière à Draueil

Architecte E. Beaudouin Echelle 1—5000

Première esquisse de plan masse

Voonwijk l'Orme de Mazière te Draueil Seine)

rch. E. Beaudouin Schaal 1—5000

aatste ontwerp voor 1200 woningen, tholen en winkelcentrum

Groupe résidentiel de l'Orme de Mazière à Draueil

Architecte E. Beaudouin Echelle 1—5000

Dernière étude 1200 logements, groupe scolaire et centre commercial (1 prototype de 4 logements exécuté)

Woonwijk Bas-Coudrais te Sceaux (Seine) (in uitvoering)
Arch. E. Beaudouin 1—5000
800 woningen en winkelcentrum

Croupe Residentiel des Bas-Coudrais (Seine) (en exécution)
Architecte E. Beaudouin 1—5000
800 logements et centre commerciel

groupes scolaires, garderies, services sociaux ou médicaux réalisés et gérés par les collectivités publiques, municipalités ou départements. Chacun de ces éléments, faisant l'objet d'un programme particulier et ayant des caractéristiques qui lui sont spéciales, sera sur le plan masse, prévu en raison de ces conditions, c'est-à-dire que le marché et les magasins seront en bordure des voies publiques et proches du noeud circulatoire principal desservant le groupe; inversement tous les locaux destinés aux enfants et aux jeux seront éloignés des voies circulatoires.

Pour terminer, notons qu'il convient d'ordonner la composition afin que dans chaque logement on puisse à volonté, profiter du dégagement sur le jardin et d'une vue sur la voie publique, dont la coloration, le mouvement sont, même éloignés, des attractions intéressantes dans la vie de chaque jour, et enrichissent l'harmonieuse ambiance que l'on veut créer.

C'est pourquoi, lorsque les conditions requises le permettent, il est désirable de composer les groupes d'habitations de cette nature, autour d'un parc-jardin aussi grand que possible, afin d'assurer à tous avec les commodités immédiates et les agréments de la Cité, le calme et la vue du jardin ensoleillé.

Kantoorgebouw Fédération Nationale du Bâtiment

Rue la Perouse Parijs
Archn Lopez en Gravereaux Gevelelementen Jean Prouvé

Immeuble de bureaux Fédération Nationale du Bâtiment

Rue la Perouse Paris
Architectes Lopez et Graveraux Elements Jean Prouvé

Situatie/Situation 1—5000

St. Etienne du Rouvroy

Arch. Marcel Lods

2500 woningen/2500 logements

Woonwijk Sotteville te Rouen

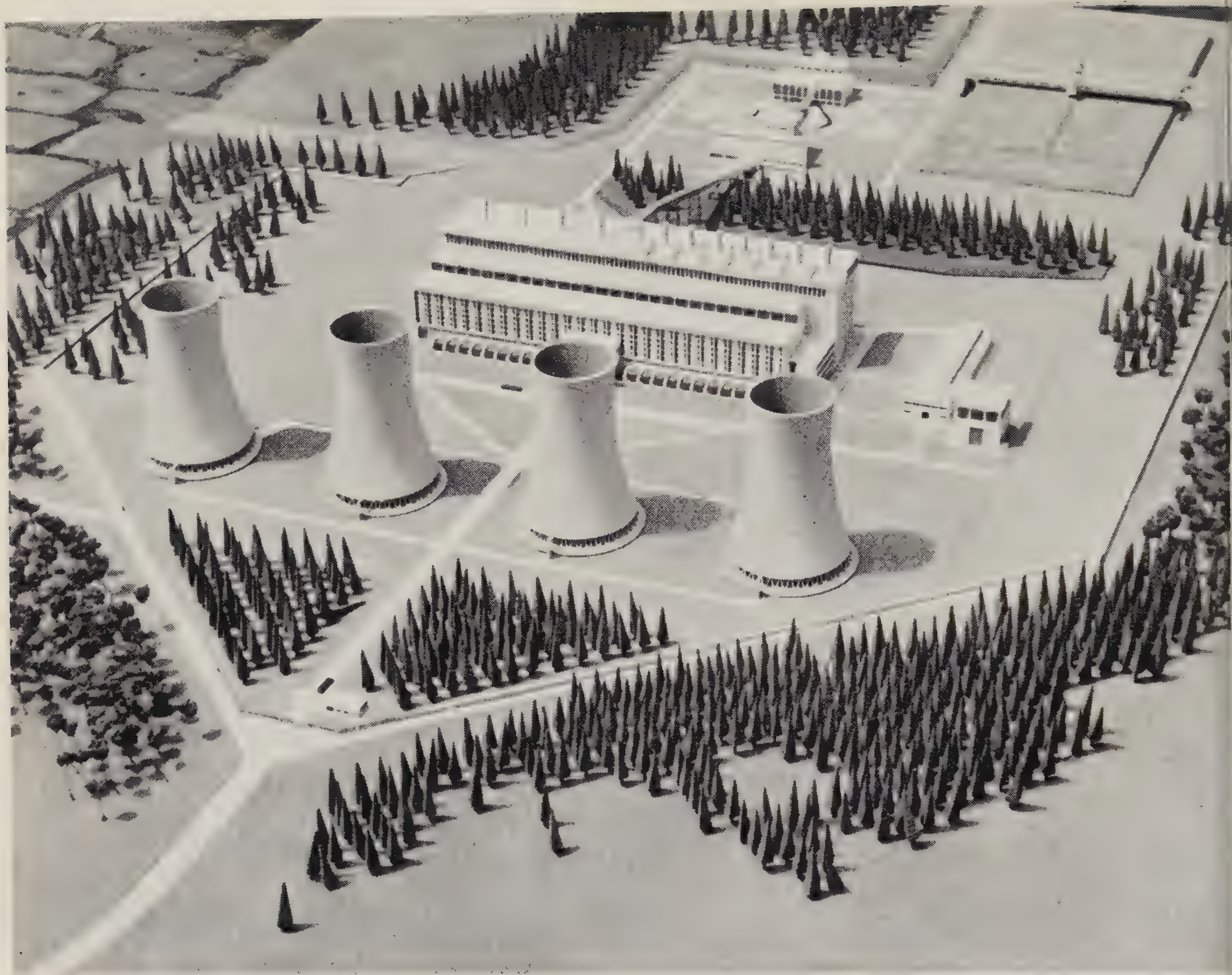
Arch. Marcel Lods

Groupe Résidentiel Sotteville à Rouen

Architecte Marcel Lods

Geordende gemeenschap contra chaotisch individualisme/Communauté réglée contre individualisme chaotique

Het uitbreidingsplan in de hedendaagse Franse architectuur

Jean Fayeton

Met het oog op de reconstructie van in de oorlog verwoeste steden en op het bouwen van huizen bestemd om tegemoet te komen aan het enorme tekort aan woonruimte in de industriële sectoren, heeft de regering aldaar zich belast met de financiële, technische en zelfs met de aesthetische contrôle op het bouwen in Frankrijk. Op zichzelf is dit niets ongewoons, daar bijna alle werken in Frankrijk door het rijk gesubsidieerd worden.

Van alle middelen, welke door het Ministerie van Huisvesting en Wederopbouw worden aangewend om de kwaliteit van het toekomstige erfdeel van onroerende goederen te verhogen, verdient de oprichting van het Instituut voor Uitbreidingsplannen de meeste lof.

Dank zij minister Claudius Petit en zijn medewerkers, de heren Daloz en Herbe, is er een levendige wedijver ontstaan, vooral onder de jongere architecten, wat betreft het scheppen van uitbreidingsplannen. Deze architecten ondervonden op dit gebied een mate van vrijheid die zij vroeger moesten ontberen tijdens een verouderd, bekrompen en ingewikkeld stelsel van verordeningen en bepalingen. De organisatie van de stedebouwkunde in Frankrijk kan zich niet op de anciënniteit beroepen van gelijkwaardige instituten in Nederland en Engeland.

Als gevolg van een onrijpe administratieve voorbereiding bestonden de bebouwings- en uitbreidingsontwerpen voor steden tot nu toe zeer vaak uit vrij zwakke pogingen om een zekere discipline op dit gebied te handhaven. Gezien de huidige opzet van de wetgeving zal geen enkel stedebouwkundig ontwerp bepaalde, kortgeleden ontworpen wijken voor wanorde kunnen behoeden, indien de leidende gedachte van één man, de anarchie, voortvloeiend uit het individueel en geïsoleerd optreden van afzonderlijke bouwers, niet weet op te vangen. In feite komt het hier op neer, dat de ontwerper van een

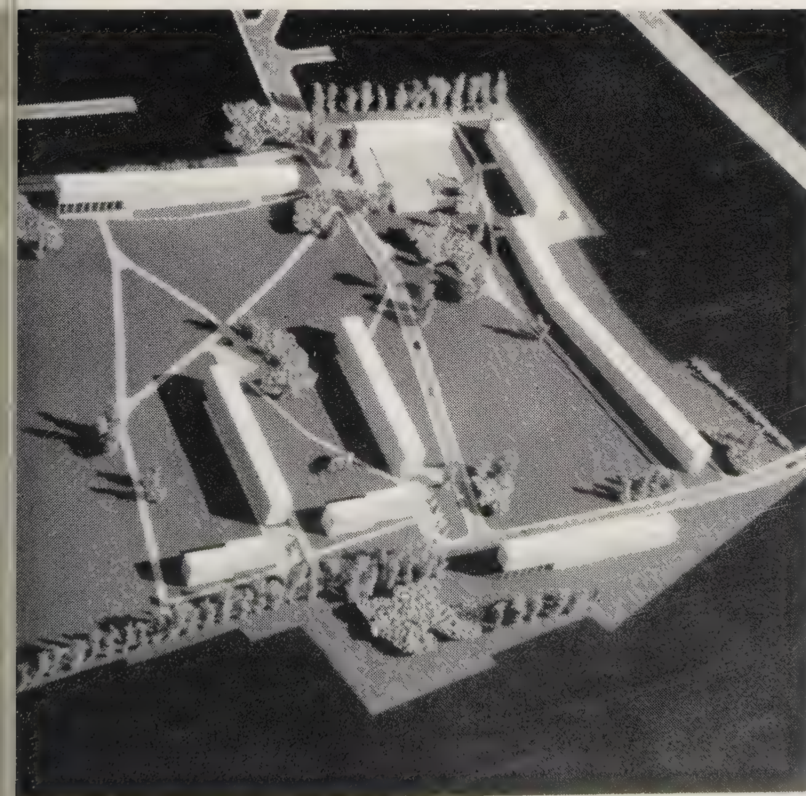
Electrische Centrale Emile Huchet te Carling (Moezel) (in uitvoering)
Arch. Jean Fayeton

Centrale électrique Emile Huchet à Carling (Moselle) (en exécution)
Architecte Jean Fayeton

Functionele monumentaliteit *Monumentalité fonctionnelle*

Groep van 350 woningen te l'Hay les Roses (Seine)
Arch. Jean Fayeton

Ensemble de 350 logements
Architecte Jean Fayeton

uitbreidingsplan de stedebouwkundige opvangt voordat de bouwer heeft ingegrepen. Door middel van bouwwerken en georganiseerde open ruimten vertolkt hij het vrij ingewikkelde programma waaruit een woonwijk is samengesteld. Daar dit een synthetische arbeid is, streeft hij niet naar een mathematische precisering der details. Als de schepper van een uitbreidingsplan tevens als uitvoerend architect van zijn ontwerp wordt aangesteld, bestaat de kans dat er een harmonische eenheid ontstaat tussen de plastiek van het geheel en dat der details.

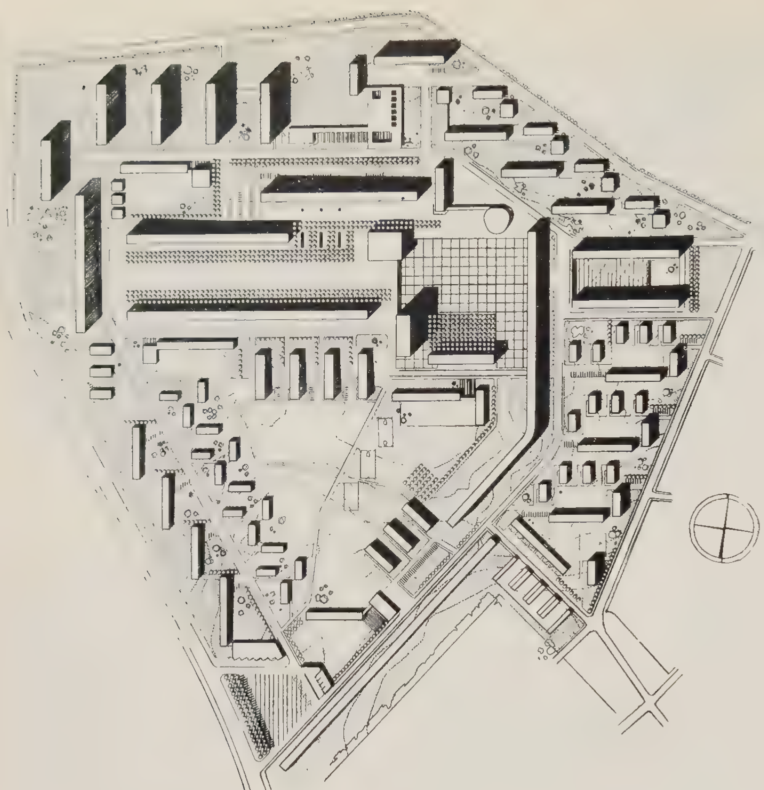
Het is echter noodzakelijk dat een uitbreidingsplan belangrijk genoeg is om de realisatie ervan in principe in de onvoorspelbare toekomst te verzekeren. Vervolgens is het de taak van de autoriteiten om er op toe te zien, dat het uitbreidingsplan door de uitvoerders wordt gerespecteerd.

De geschiedenis der Franse steden en in het bijzonder die van Parijs tot de 19e eeuw bewijst, dat een zekere continuïteit van handeling in de uitvoering van een groots plan niet tot de onmogelijkheden behoort: de schoonste gedeelten van Parijs zijn het resultaat van een ontwerp waarvan de uitvoering enkele eeuwen heeft geduurd. Het schijnt dat deze bemoedigende gang van zaken, waarvan administrateurs zowel als politici kennis hadden kunnen nemen, onbewust door de Franse architect als juist wordt aanvaard en dat de traditie waaruit de grote scheppingen van de 16e tot de 18e eeuw zijn voortgekomen en welke verantwoordelijk is voor de reputatie van „l'Ecole Française", als het ware onophoudelijk de achtergrond van hun gedachten vormt.

Toch kan men de huidige evolutie van de Franse school op het gebied der uitbreidingsplannen niet geheel verklaren door deze traditie alleen. Dit wordt duidelijk wanneer men welk hedendaags uitbreidingsplan dan ook, vergelijkt met een willekeurig uitbreidingsplan van vóór 1940. Men constateert dan onmiddellijk diepgaande verschillen.

Nadat Le Corbusier zijn opvattingen omtrent de stedebouwkunde had verbreid, kon geen enkele architect meer plannen ontwerpen zoals men dat in de 19e eeuw had gedaan. Toen ontwierp men straten waarlangs men huizen bouwde. Onze tijdgenoten echter, scheppen architectonische ruimten met ruime verbindingswegen. De ideeën van Le Corbusier, zoals deze in „la Charte d'Athène" zijn vastgelegd, hebben zich wijd en zijd verbreid, zelfs in die mate dat ook zij, die er afkeurend tegenover staan, deze als uitgangspunt gebruiken. Indien de klassieke geest van het „Génie français" kan samengaan met het rationalisme waarop Le Corbusier zich beroept, dan zouden de romantiek en de barok hun inspiratie in de noordelijke landen hebben kunnen vinden.

Het „naturisme" van de moderne Scandinavische architectuur zal zijn invloed doen gelden op onze jeugdige architecten. Slechts die landen die minder dan Frankrijk zijn bepaald door 20 eeuwen Middellandse-zee cultuur, zullen nieuwe aspecten kunnen toevoegen aan ons gevoel voor harmonie. Zonder ooit ontrouw te zijn aan een levensgevoel dat men „Franse cultuur" noemt, heeft de Franse kunstenaar, door het contact dat hij had met andere volkeren, steeds opnieuw kans gezien zijn verbeeldingskracht te verjongen Rome, de Barbaren, het Verre Oosten, Italië, Spanje Engeland en Duitsland hebben de oude Gallische boom steeds met nieuwe twijgen verrijkt. De vruchten mogen dan van smaak veranderen, niemand zal zich ooit vergissen wat betreft hun herkomst.

Woonwijk Belfort-Bellevue (Vogezen)

Arch. Jean Fayeton Schaal 1—8000

2500 woningen, 4 scholen, wijkcentrum, winkelcentra, kerk, theater, bioscoop, sportterreinen

Groupe Résidentiel Belfort-Bellevue (Vosges)

Architecte Jean Fayeton Echelle 1—8000

2500 logements, 4 écoles, centre communauté, centres de boutiques, église, théatre, cinéma, terrains de sports

Les plans-masses dans l'architecture Française contemporaine

Jean Fayeton

A la faveur de la Reconstruction des villes détruites par la guerre et plus récemment de la construction des logements destinés à répondre aux besoins immenses des régions industrielles, le Gouvernement s'est emparé du Contrôle financier, technique et même esthétique de l'activité du Bâtiment en France.

C'est assez légitime puisque la presque totalité des chantiers français doivent leur financement à une aide de l'Etat.

Parmi tous les moyens employés par le Ministère du Logement et de la Reconstruction pour essayer de relever la qualité du futur patrimoine immobilier français, l'Institution des plans-masses est certainement une de celles qui recueillent le plus d'approbation.

Nous devons au Ministre Claudius Petit, assisté de MM. Dalloz et Herbe d'avoir suscité parmi les architectes français, particulièrement les jeunes, une émulation très vive dans la composition des plans-masses. Ils ont trouvé dans ce domaine une liberté qui leur est refusée comme constructeurs par une règlementation compliquée, vieillotte, mesquine.

L'organisation de l'Urbanisme n'a pas en France l'ancienneté dont se flattent à juste titre les Pays-Bas ou la Grande-Bretagne.

Faute d'une préparation administrative suffisamment murie, les plans d'aménagement et d'extension des villes constituent le plus souvent un support assez faible pour la discipline de la construction. Dans l'état actuel de la législation, aucun plan d'urbanisme ne peut sauver du désordre les quartiers les plus récents si l'unité de pensée d'un homme ne vient se substituer à l'action anarchique de constructeurs agissant isolément.

L'auteur d'un plan-masse prend en somme le relai de l'urbaniste avant l'intervention du constructeur. Il se propose de traduire en volumes construits et en espaces libres organisés le programme plus ou moins complexe que constitue un ensemble résidentiel.

Ouvrage synthétique, le plan-masse ne se propose pas au principe de décider avec une précision mathématique les dimensions et les positions de toutes les parties de la composition. Si l'auteur du plan-masse est chargé comme Architecte-Constructeur de la réalisation de son programme, on a la chance de trouver un accord entre la plastique d'ensemble et la plastique de détail des Bâtiments.

Mais il suffit qu'un plan-masse soit de très grande importance pour que sa réalisation soit reportée dans un avenir imprévisible. Il appartiendra alors aux autorités de faire respecter le plan-masse par les constructeurs.

L'histoire des villes historiques françaises et particulièrement de Paris jusqu'au 19ème siècle prouve que la continuité d'action dans l'unité d'un grand dessein n'est pas impossible: les plus belles perspectives de Paris sont dues à une création permanente pendant plusieurs siècles.

Cet encouragement que les administrateurs et les politiciens devraient trouver dans l'Histoire, il semble que les architectes français le reçoivent inconsciemment

et que la tradition des grandes compositions qui du 16ème au 18ème siècle ont fait la réputation de l'Ecole Française, ne soit jamais absente de leur pensée. Mais on ne peut pas expliquer par la seule tradition, l'évolution actuelle de l'Ecole Française contemporaine des plans-masses.

Il suffit de comparer n'importe quel plan-masse d'aujourd'hui, à n'importe quel plan de cité d'habitation établi avant 1940 pour constater les profondes différences.

Depuis que Le Corbusier a répandu ses idées d'urbanisme, aucun architecte ne peut plus dessiner un plan comme l'aurait fait un homme du XIXème siècle. Celui-ci traçait des rues qu'il bordait de bâtiments, notre contemporain créé des espaces architecturaux et fait passer librement les voies de desserte.

Les idées de Le Corbusier codifiées dans la Charte d'Athènes se sont si bien répandues, qu'elles sont aujourd'hui le fond commun où puisent même ceux qui les désapprouvent.

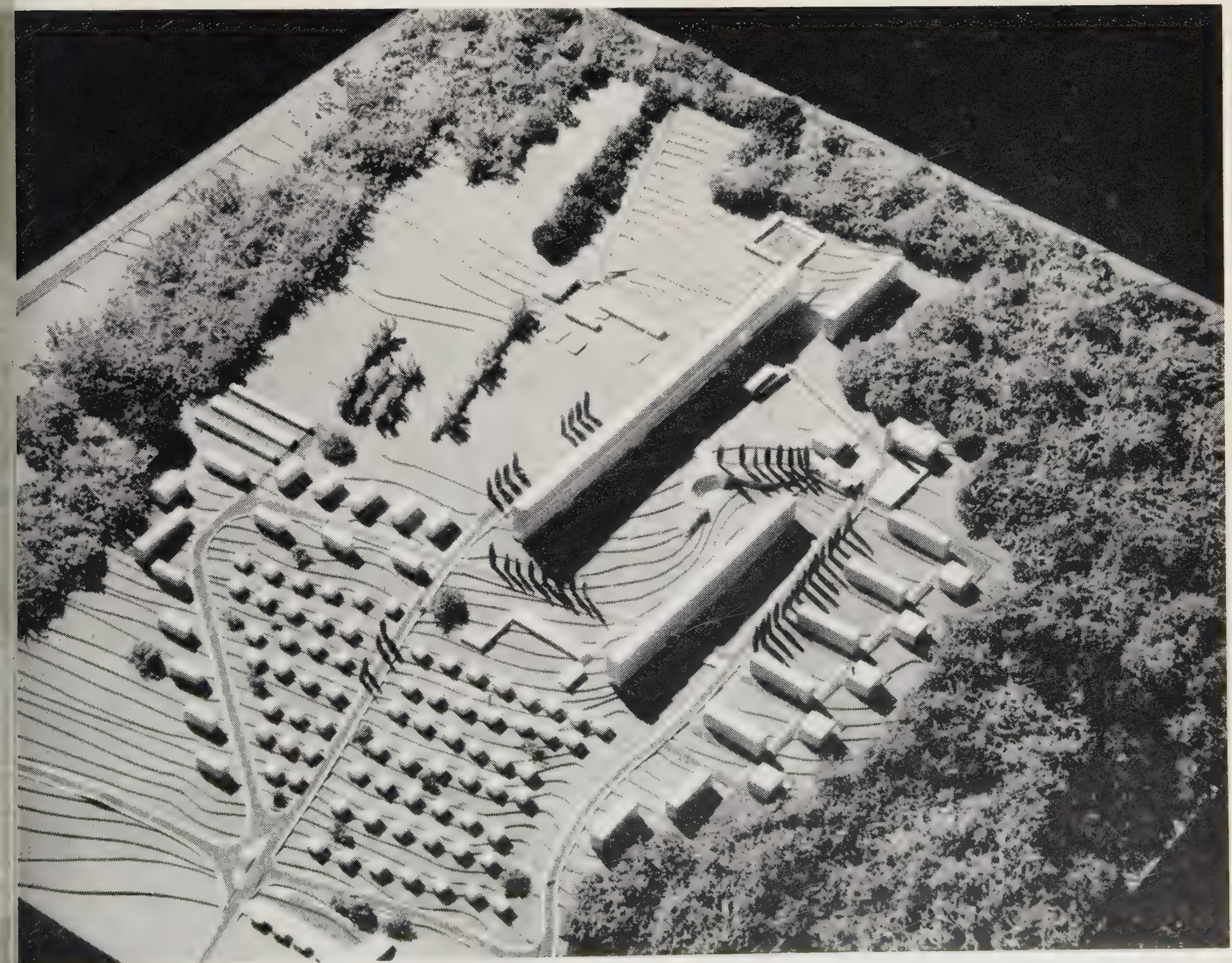
Si la face classique du Génie français peut se satisfaire avec le rationnalisme dont se recommande Le Corbusier, il fallait à la face romantique ou baroque trouver son inspiration dans les pays du Nord.

Le naturisme de l'architecture moderne de Scandinavie exerça sa séduction sur les jeunes architectes. Seules des Nations moins marquées que la France par 20 siècles de culture méditerrannéenne pouvaient ajouter des aspects nouveaux à notre sentiment de l'harmonie.

Sans jamais abandonner la fidélité à une ligne générale que le monde entier appelle la culture française, les artistes de France ont de tout temps renouvelé leur imagination au contact des peuples étrangers: Rome, les Barbares, l'Orient, l'Italie, l'Espagne, l'Angleterre et l'Allemagne ont ajouté des greffes sur le vieil arbre gaulois. Les fruits peuvent changer de saveur, mais personne ne se trompe sur leur origine.

Grand Charmont (Vogezen)
Arch. Jean Fayeton
Plan voor 1500 woningen, 2 scholen, winkelcentrum, wijkcentrum, openluchttheater en kerk

Grand Charmont (Vosges)
Architecte Jean Fayeton
Esquisse de 1500 logements, 2 écoles, centre de boutiques, centre communauté, théatre à plein air, église

Woongebouw Rue du Dr. Blanche te Parijs

Dit bouwwerk is gesitueerd op een plaats welke bijna als historisch is te beschouwen voor de ontwikkeling van het nieuwe Franse bouwen, n.l. op de hoek van de Rue Mallet Stevens. (Anno 1925, zie pag. 81.)

De periode welke ligt tussen het werk van de overleden Franse avant-gardist en dit nieuwe werk van Ginsberg getuigt van een zeer interessante ontwikkeling. Het is een periode waarin, nadat de dogmatische „stijl"principes van Stevens geen weerklank vonden in de van nature naar décor neigende Franse levensopvatting, het bouwen in Frankrijk doorkruist werd door vele invloeden.

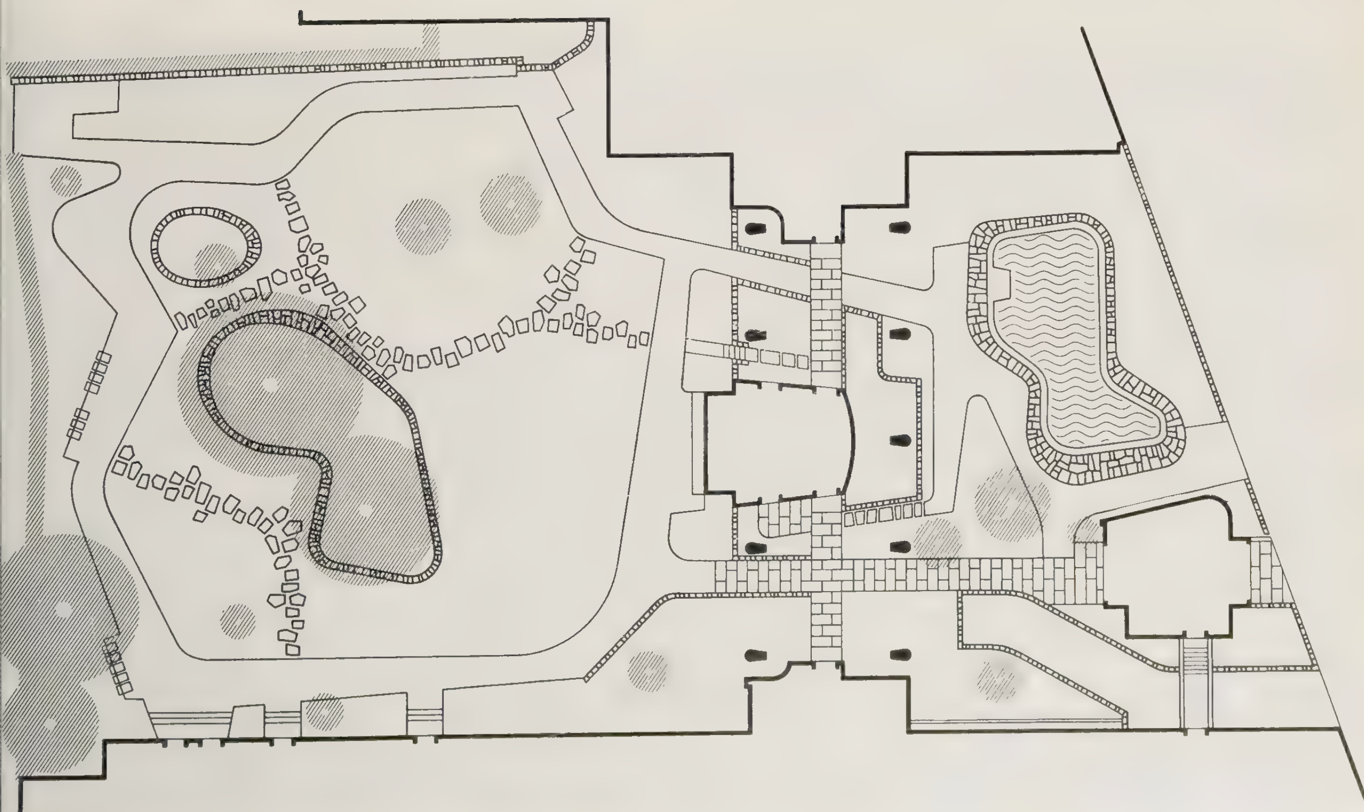
Tussen de vormenwereld van Perret en die van Le Corbusier welke zich verhouden als de Frans-klassicistische tot de universele Latijnse geest, bestaan stromingen die onder invloed verkeren van bovengenoemde en bovendien vaak ook uitheemse impulsen. (Scandinavië, Verenigde Staten.)

Hierover zou zeer veel te zeggen zijn, doch volstaan we met te constateren dat vandaag in Frankrijk, althans wat het nieuwe wonen betreft, een tendens te bespeuren is in het streven naar oplossingen waarvan Ginsberg's werk als typisch voorbeeld is te beschouwen, n.l. een gave, groot gehouden planindeling met een suggestieve expressie in de gevels, waar de derde dimensie voelbaar gemaakt is door middel van een meer decoratief dan organisch spel van loggia's, terwijl de beganegrond oplossing, hoewel tendentieus, toch kenmerkend is voor het Franse maatgevoel.

J. J. Konijnenburg

Woongebouw Rue du Dr Blanche Parijs
Architecten Georges Massé en Jean Ginsberg
Beganegrond

Immeuble Rue du Dr Blanche Paris
Architectes Georges Massé et Jean Ginsberg
Plan d'ensemble

L'immeuble rue du Dr Blanche à Paris

Cette construction est située à un lieu, qui peut être consideré comme presque historique pour le développement de l'architecture nouvelle française, c.à.d. au coin de la rue Mallet Stevens. (Anno 1925, voir page 81.)

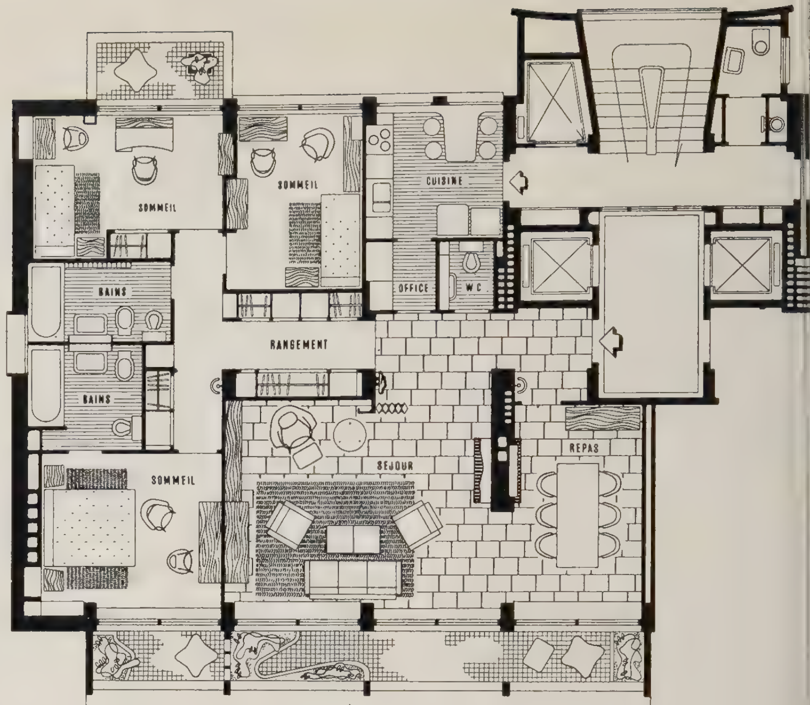
La période comprise entre l'oeuvre de l'avant-gardiste français et cette nouvelle oeuvre de Ginsberg, révèle un développement intéressant.

C'est une période dans laquelle l'architecture française fut influencée de maints côtés, après que les principes de style dogmatiques de Stevens, n'eussent trouvé aucune répercussion dans le penchant français pour le décor.

Entre les styles de Perret et de celui de Le Corbusier, dont la relation est celle du classicisme français à l'esprit universel latin, existent des courants influencés par les architectes mentionnés ci-dessus et aussi par des influences étrangères. (La Scandinavie et les Etats-Unis.)

On pourrait beaucoup dire à ce sujet, mais il suffit de constater que dans l'architecture française d'aujourd' hui, en tout cas en ce qui concerne l'habitation moderne, se révèle une tendance vers une solution dont l'oeuvre de Ginsberg est un example typique, c.à.d. une distribution libérale des plans avec une expression suggestive dans les façades où la troisième dimension est suggérée par un ensemble plutôt décoratif qu'organique de loggias, tandis que la solution du rez-de-chaussée, quoique tendencieuse, représente le sens rythmique français de proportions.

J. J. Konijnenburg

Woningplattegrond/Plan d'un logement

Dakterras/Terrasse

Plattegrond 6e en 8e étage/Plan du 6e et 8e étage

bladz. 80 *Geveldétail*/page 80 *Detail de la façade*

Rue Mallet-Stevens Auteuil 1925
Arch. Rob. Mallet-Stevens

......Mallet-Stevens is „illusionist", d.w.z. gaat van een vooropgestelde, optische vormschoonheid uit. Hij is estheet, decorativist en daarom een minder gewetensvol architect dan b.v. Charoune of Mies van der Rohe. Verdient bij Mallet-Stevens de indeling der woonruimten, de verzorging der details, geprezen te worden, het geheel mist eenheid, „module". Deze verbrokkeling is het gevolg der „fantasie" bij het bouwen. Een wederkerende maatverhouding in geheel en onderdelen, de zekerste waarborg voor economisch en eenvormig bouwen, zou hier veel goed gemaakt hebben. Getal en maat mist men bij Mallet-Stevens geheel......

Théo van Doesburg in „Bouwbedrijf" 1927

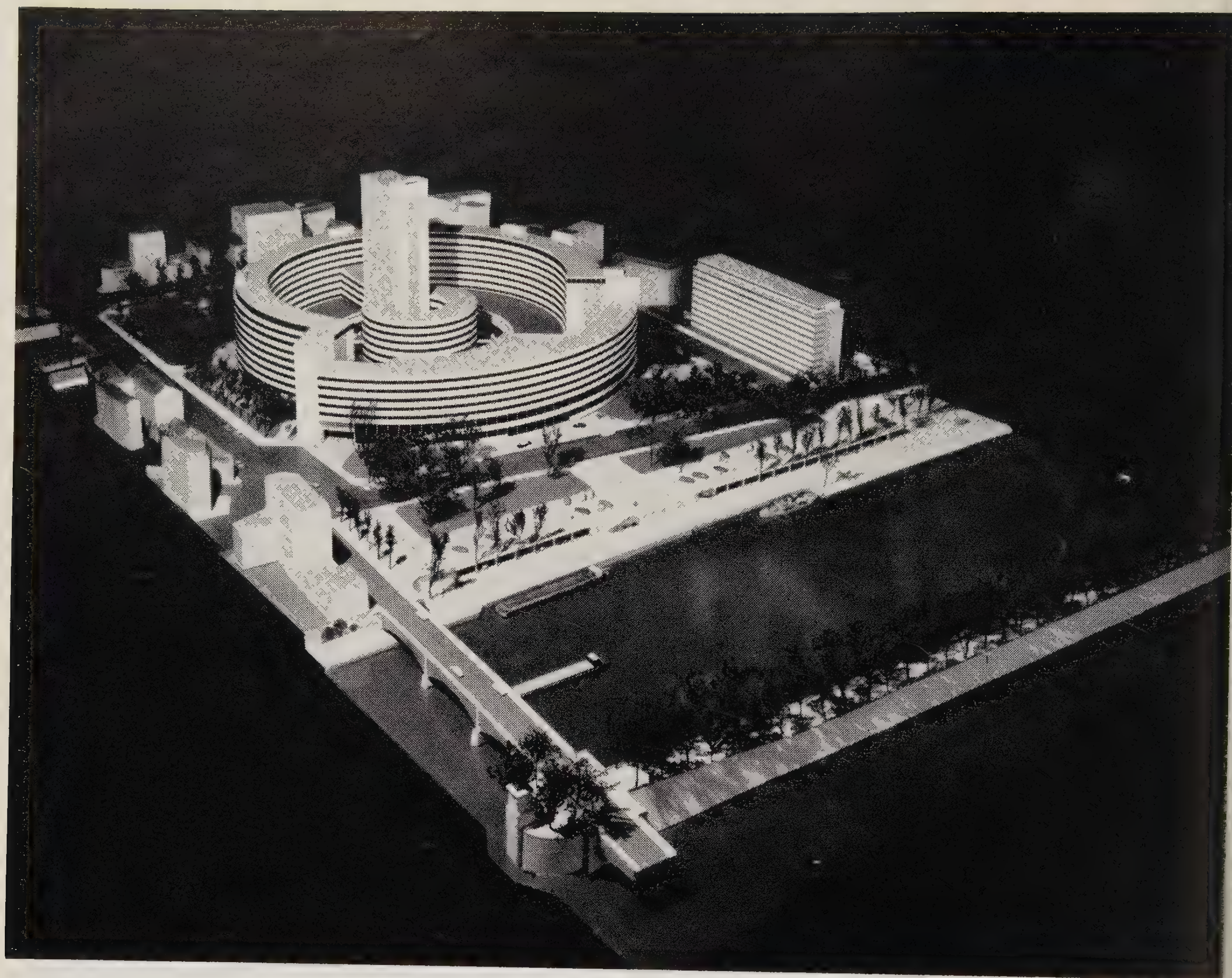

......Mallet-Stevens est un „illusionniste", c.à.d. son point de départ est toujours une beauté de forme optique, préconçue. C'est un esthète un „décorativiste" et par conséquant c'est un architecte moins consciencieux que Charoune ou Mies van der Rohe. Quoique la division des espaces d'habitation et la réalisation des détails de Mallet-Stevens soient dignes de louange, l'unité, le module y manque. Ce morcellement est causé par un excès de fantaisie dans la construction. L'application d'une proportion réciproque dans l'entier et dans les détails, la garantie la plus sure pour achever une construction uniforme et économique, aurait pu réparé beaucoup. Ce qui manque à Stevens, c'est le rythme et la mesure......

Théo van Doesburg dans „Bouwbedrijf" 1927

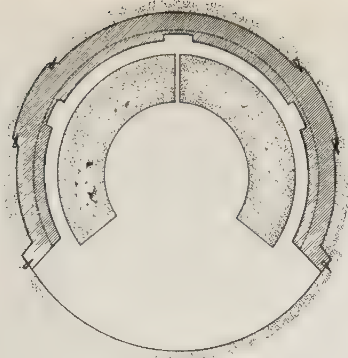

Maison de la Radio de Paris

Henry Bernard, Architecte en Chef des Bâtiments Civils et Palais Nationaux, Ier Grand Prix de Rome.

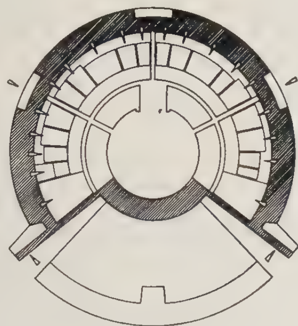
Parking

Dit ontwerp, waarvan de uitvoering is begonnen, verwierf de eerste prijs in een nationale prijsvraag, gehouden in 1952. Het complex bevat:

1 De administratieve diensten alsmede het algemeen beheer van de Radio Diffusion Télévision Française (siège social).
2 Alle elementen waarvan de dagelijkse activiteit bijdraagt aan de voorbereiding, verwezenlijking en uitzending der programma's.

Foyers et circulation des artistes

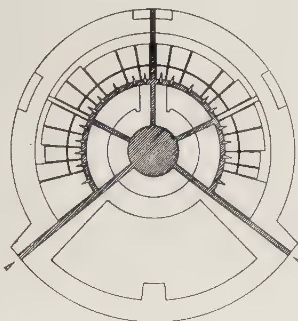
Aan de programma-verbreiding staan belangrijke instellingen ten dienste, o.a. de Bibliothèque Littéraire et Dramatique, de Bibliothèque Musicale, en het Centre de Conservation des Enregistrements.

Het gebouw bevat een uitgebreid gamma van uitzendingsruimten, t.w.: 20 spreekstudio's, 4 kleine muziekstudio's, 1 grote muziekstudio, 4 variétéstudio's, 8 hoorspelstudio's, 4 revuestudio's, 4 montagestudio's, 6 programmacabines, 3 publieke studio's, t.w. 1 concertzaal 700 plaatsen, 1 variétézaal 800 plaatsen en 1 muziekstudio 100 plaatsen.

Het cirkelvormig plan bestaat uit de volgende elementen:

a Een doorgaande buitenring waarin op de laagste twee niveaux de publieke foyers, op de hierboven gelegen étages de administratieve diensten.
b Een lage binnenring verdeeld in twee sectoren, t.w.: een kleine sector waarin de drie grote zalen voor publieke uitzendingen, en een grote sector voor de studio's.
c Een cirkelvormige binnenplaats waaronder kelderruimten.
d Een centrale ring waarin op de laagste drie niveaux de technische centrale, terwijl op de hoogste drie niveaux de consultatieruimten voor de platen- en bandencollectie zijn ondergebracht.
e Een 65 m. hoge toren, waarin uitsluitend de archieven van de onder d genoemde collecties.

Circulation des techniciens

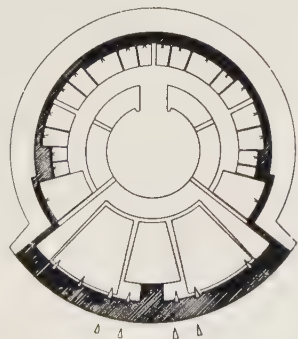

De structuur van het plan laat vele mogelijkheden open om op elk gewenst moment ruimte-indelingen te wijzigen zonder de constructie als zodanig aan te tasten. Deze soepelheid werd noodzakelijk geacht, vooral waar het betreft een zo „bewegelijke" techniek als die van radio en televisie.

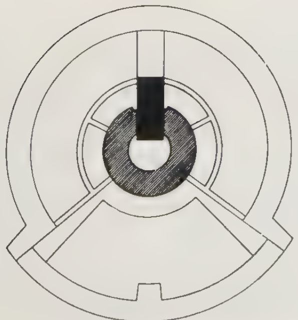
De plastiek van dit ontwerp is, hoewel monumentaal van allure, toch allerminst als arbitrair te beschouwen. Zij vloeit op een natuurlijke wijze voort uit de synthese der diverse functies, zoals die in het programma waren vastgelegd. Inzichzelfgekeerd als een vesting opent deze „tour de silence" in hoogte naar de rivier afnemend, toch een breed venster op de Seine en op Parijs, dank zij de twee niveaux van de publieke foyers, toegankelijk vanaf de Quai de Passy, waar, in een vrij misdeeld en triest quartier de man in de straat een centrum zal kunnen vinden van ontspanning en levende cultuur.

J. J. Konijnenburg

Circulation des visiteurs salles publiques

Consultation et conservation

Circulatie schema's — *Schémas de circulation*

Maison de la Radio de Paris

Henry Bernard, Architecte en Chef des Bâtiments Civils et Palais Nationaux, Ier Grand Prix de Rome.

Ce projet, dont l'exécution a été commencée, a obtenu le premier prix dans un concours national en 1952. Ce projet se compose:

1 Des services administratifs ainsi que le siège social de la Radio Diffusion Télévision Française.
2 De tous les éléments formant l'activité journalière à la préparation, réalisation et la diffusion des programmes.

A la diffusion des programmes collaborent d'importantes installations, entre autres la Bibliothèque Littéraire et Dramatique, la Bibliothèque Musicale et le Centre de Conservation des Enregistrements.

Le bâtiment se compose d'un grand nombre de salles de diffusion:
20 studios de conférences, 4 petits studios de musique, un grand studio de musique, 4 studios de variété, 8 studios de pièces radiophoniques, 4 studios de revue, 4 studios de montage, 6 cabines de programme, 3 studios publics c.à.d. une salle de concert à 700 pers., une salle de variété à 800 pers. et un studio de musique à 100 pers.

Le plan circulaire se compose des éléments suivants:

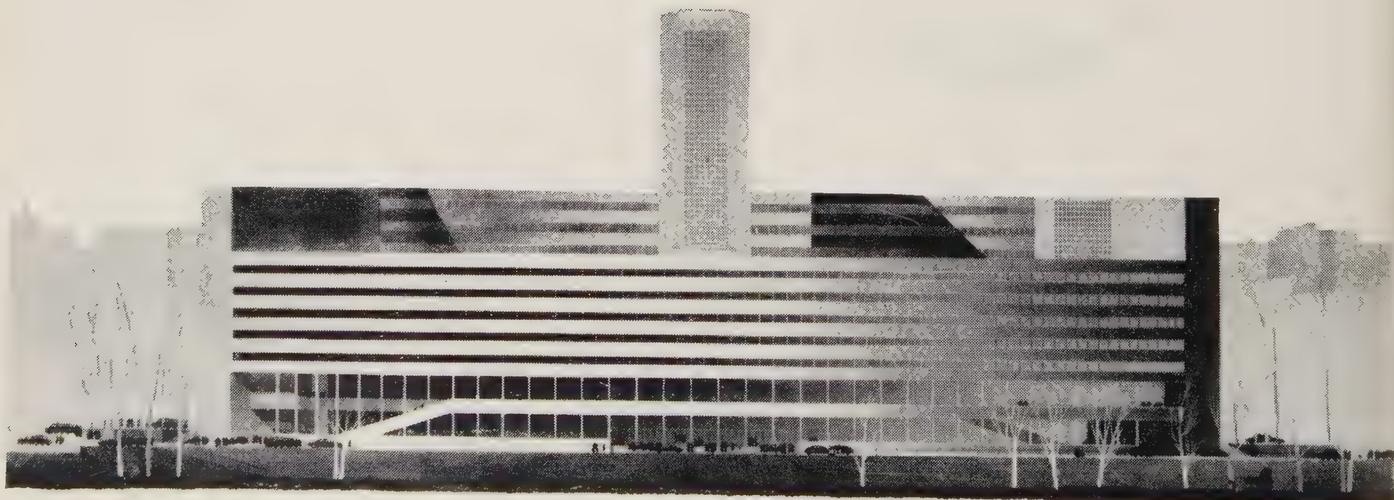
a Une construction périphérique continue, dans laquelle se trouvent aux deux étages inférieurs les foyers publics. Aux étages au-dessus se trouvent les services administratifs.
b Un anneau intérieur bas, divisé en deux secteurs, un petit secteur comprenant les trois grandes salles pour les diffusions publiques et un grand secteur pour les studios.
c Une cour intérieure circulaire, au-dessous de laquelle se trouvent les caves.
d Un anneau central, dans lequel le secteur technique se trouve sur les trois niveaux les plus bas, tandis que les salles de consultation pour les disques et les „wire-records" se trouvent aux trois étages supérieurs.
e Une tour de 65 m de hauteur où se trouvent exclusivement les archives des collections citées sous d.

La structure du projet nous offre encore beaucoup plus de possibilités en ce qui concerne les variations dans la division d'espace à tout moment désiré, sans que la construction totale soit altérée. Cette souplesse fut considérée nécessaire, surtout où il s'agit d'une technique aussi muable que celle de la radio et de la télévision.

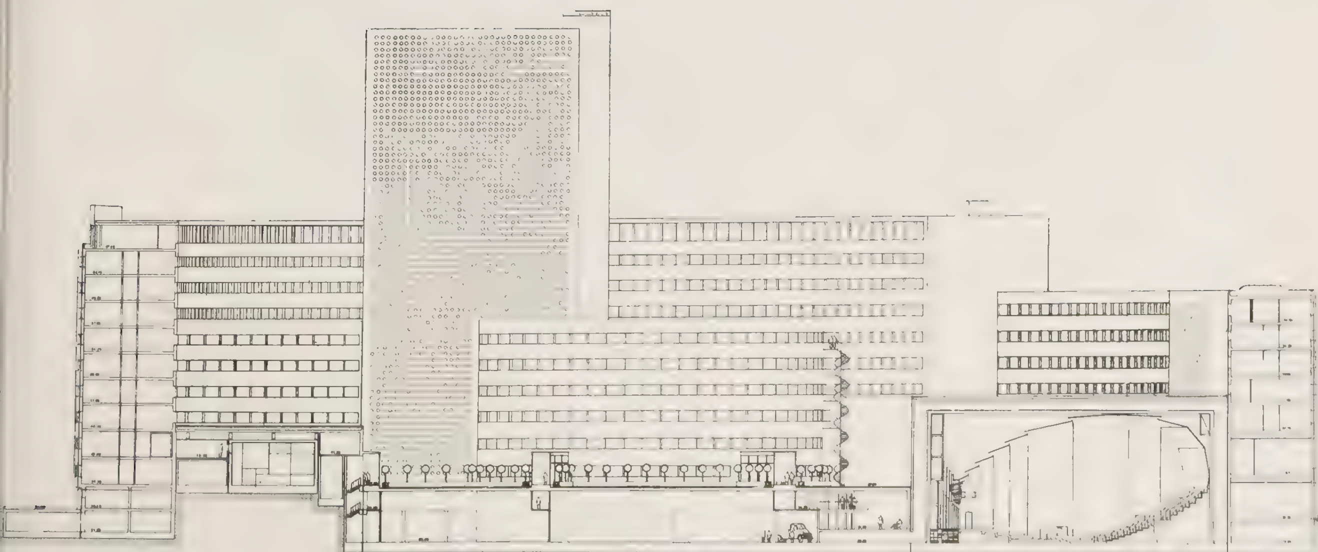
La plastique de ce projet ne doit pas être considérée comme arbitraire quoiqu'elle soit monumentale. Cela résulte d'une façon naturelle de la synthèse des diverses fonctions stipulées dans le programme. Fermée comme une fortification, cette tour de silence, diminuant en hauteur vers la rivière, ouvre pourtant une large fenêtre sur la Seine et sur Paris, grâce aux deux niveaux des foyers publics, dont l'entrée se trouve sur le Quai de Passy, où, dans un quartier triste et pauvre, l'homme de la rue trouvera un centre d'amusement et de culture vivante.

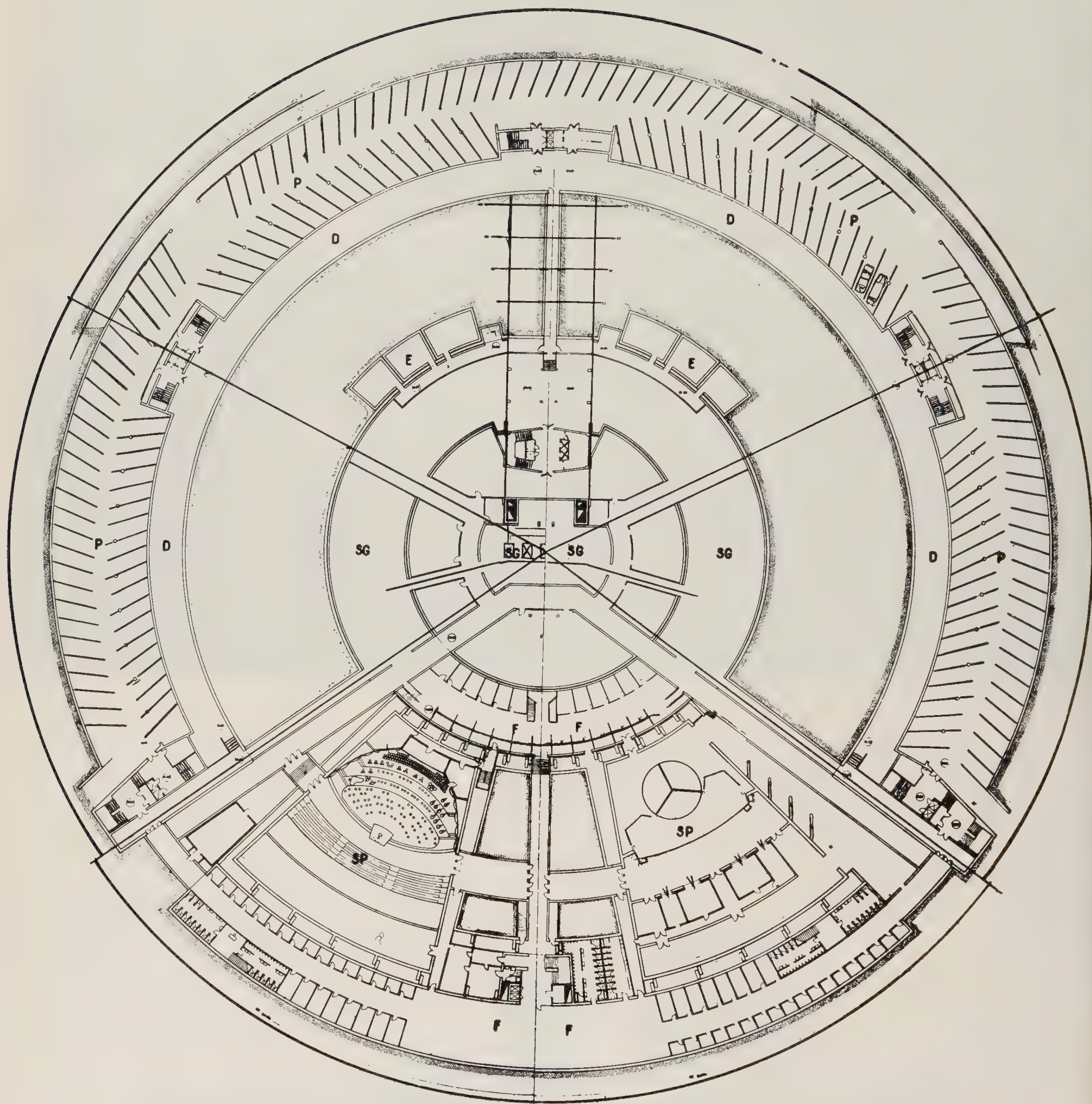
J. J. Konijnenburg

Gevel rivierzijde/Vue du côté du fleuve

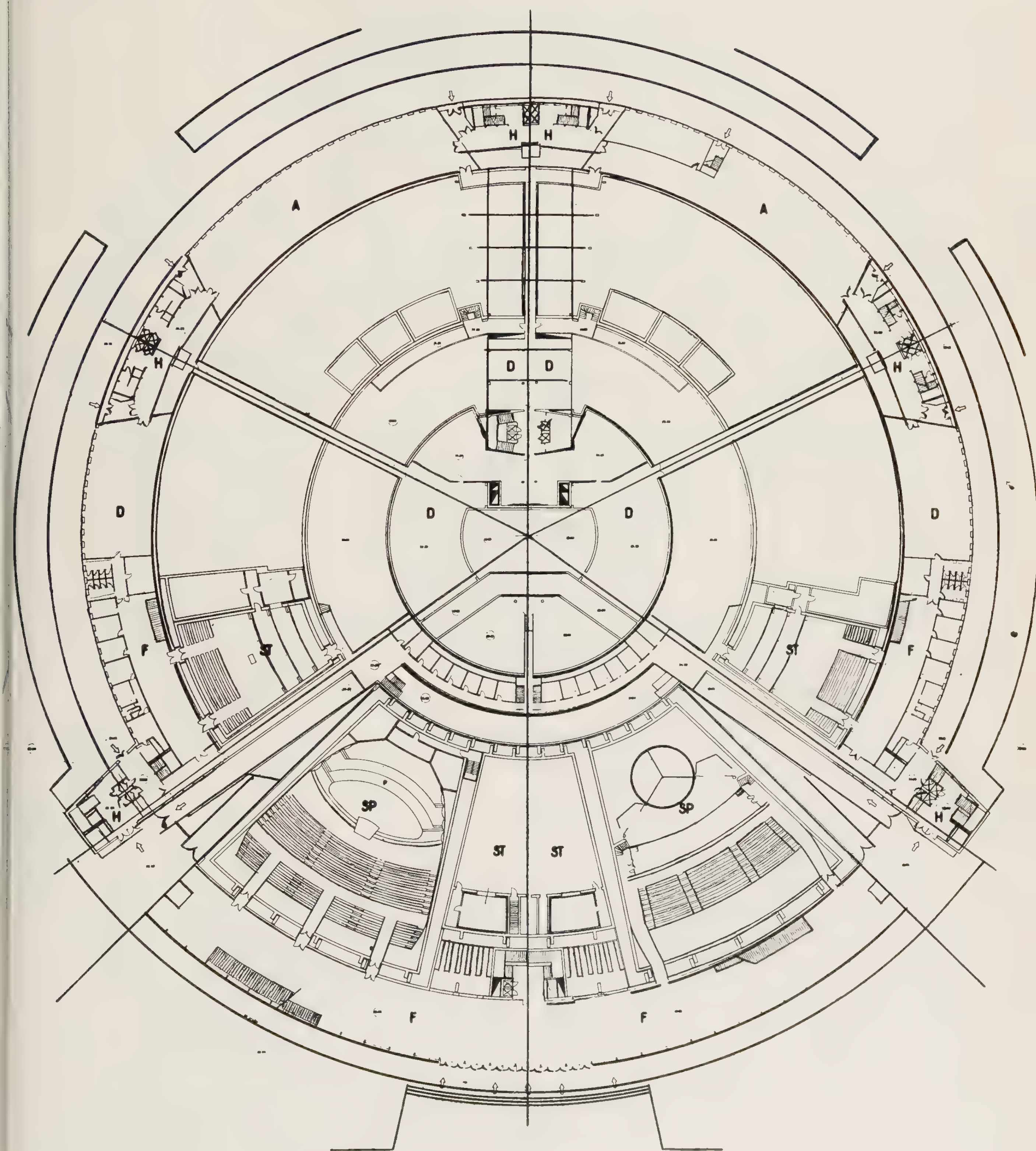

Doorsnede/Section 1—1000

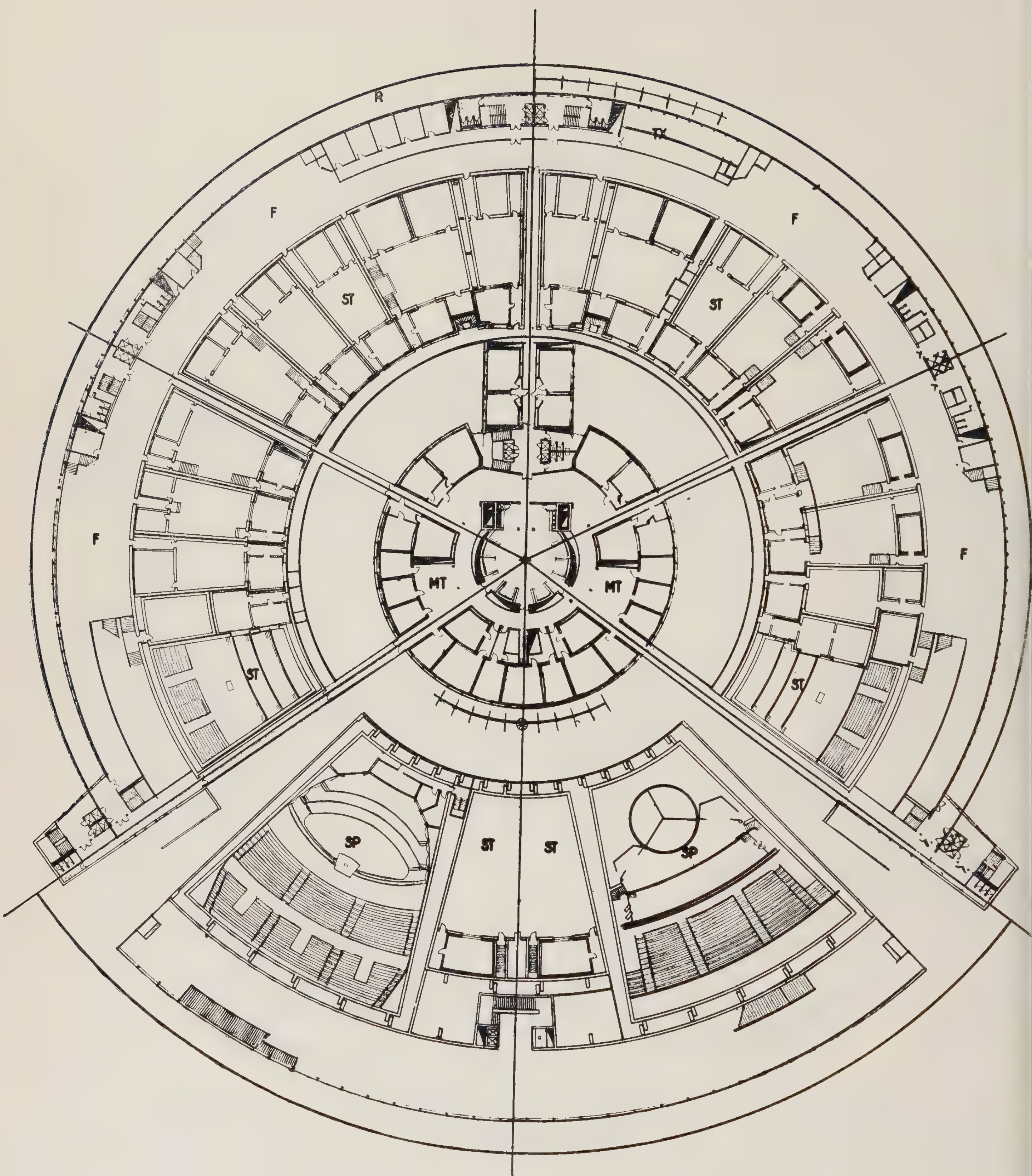

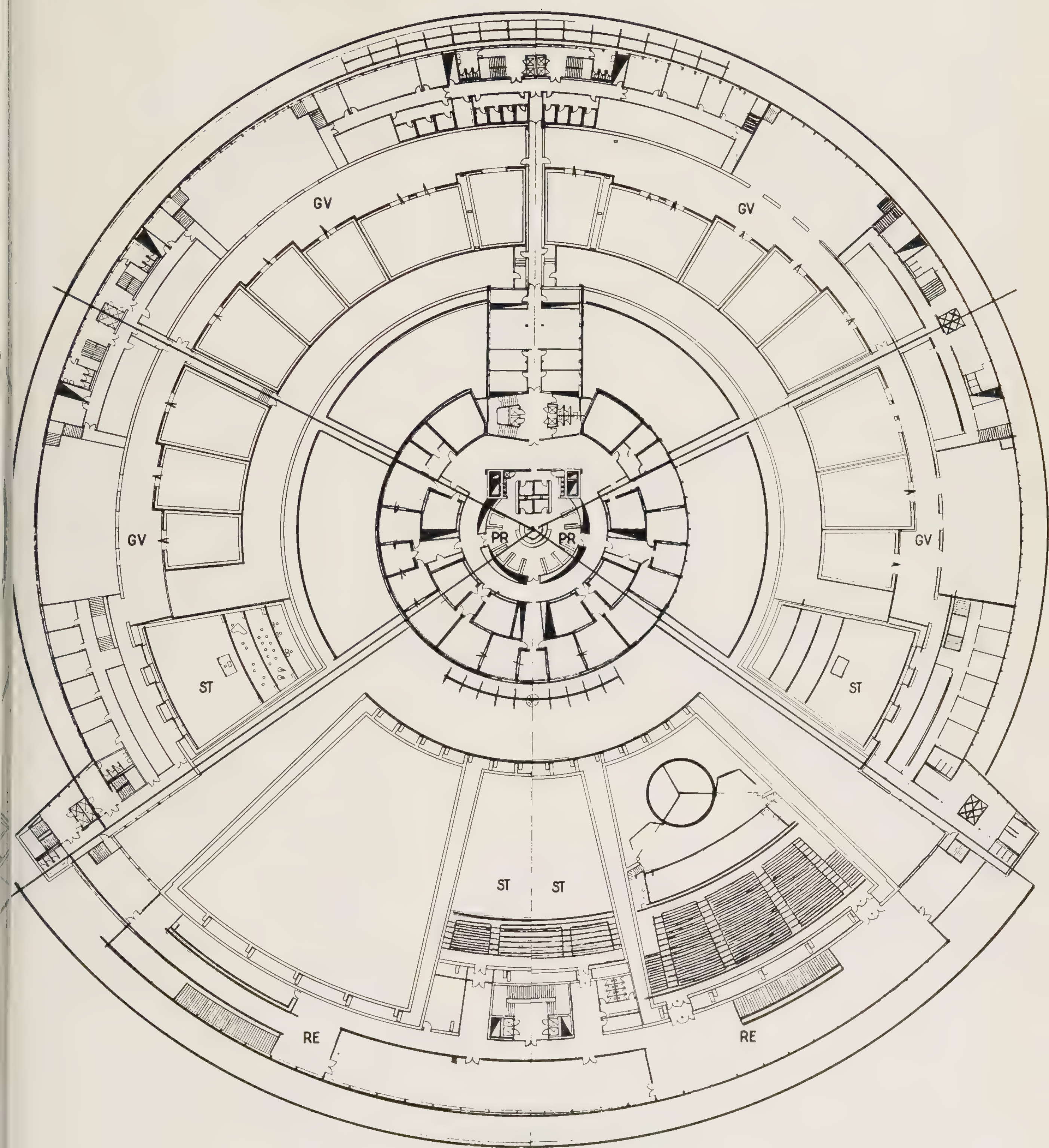
Kelder/Plan du souterrain 1—1000

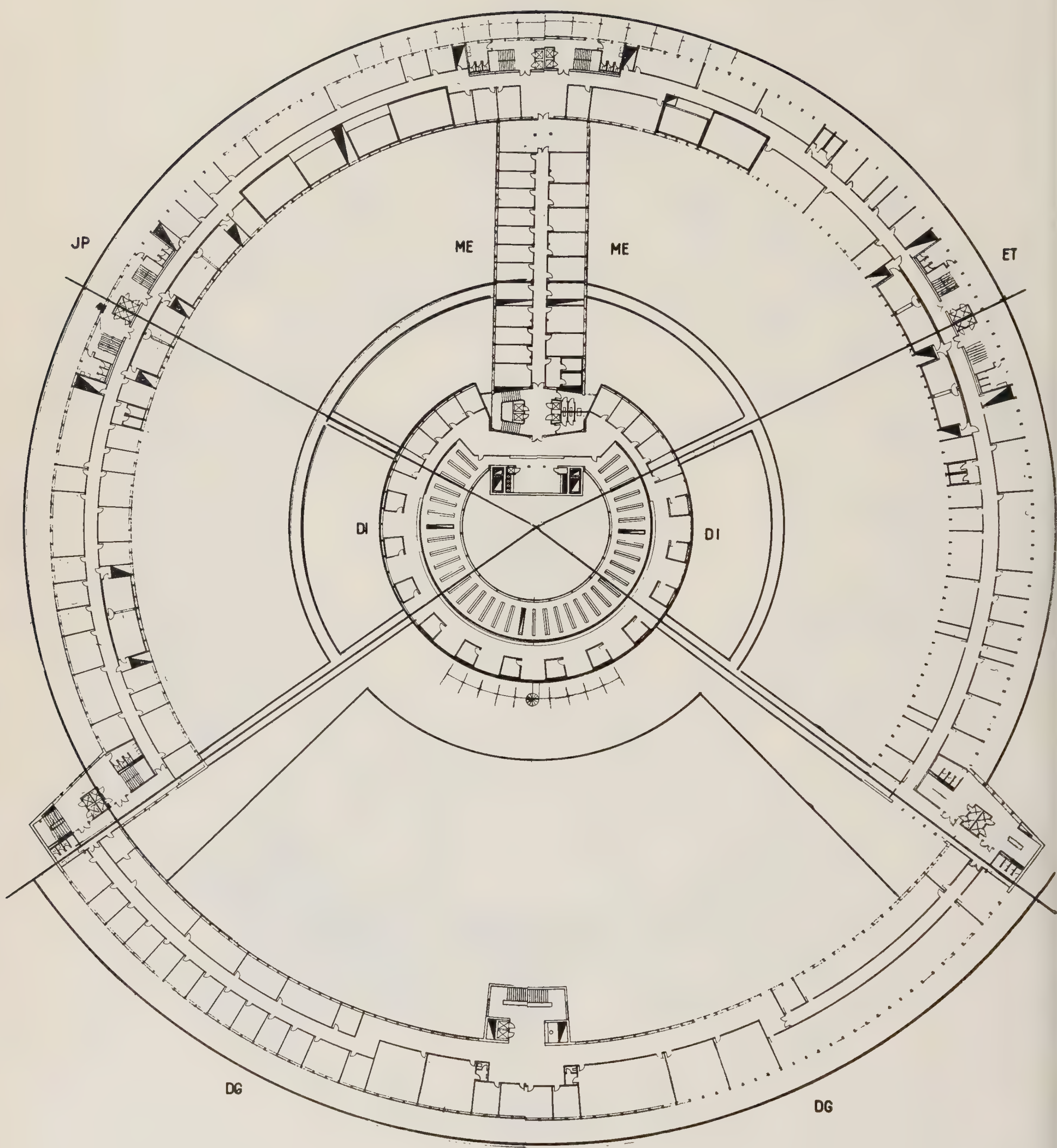
Begane grond/Plan du rez-de-chaussée 1—1000

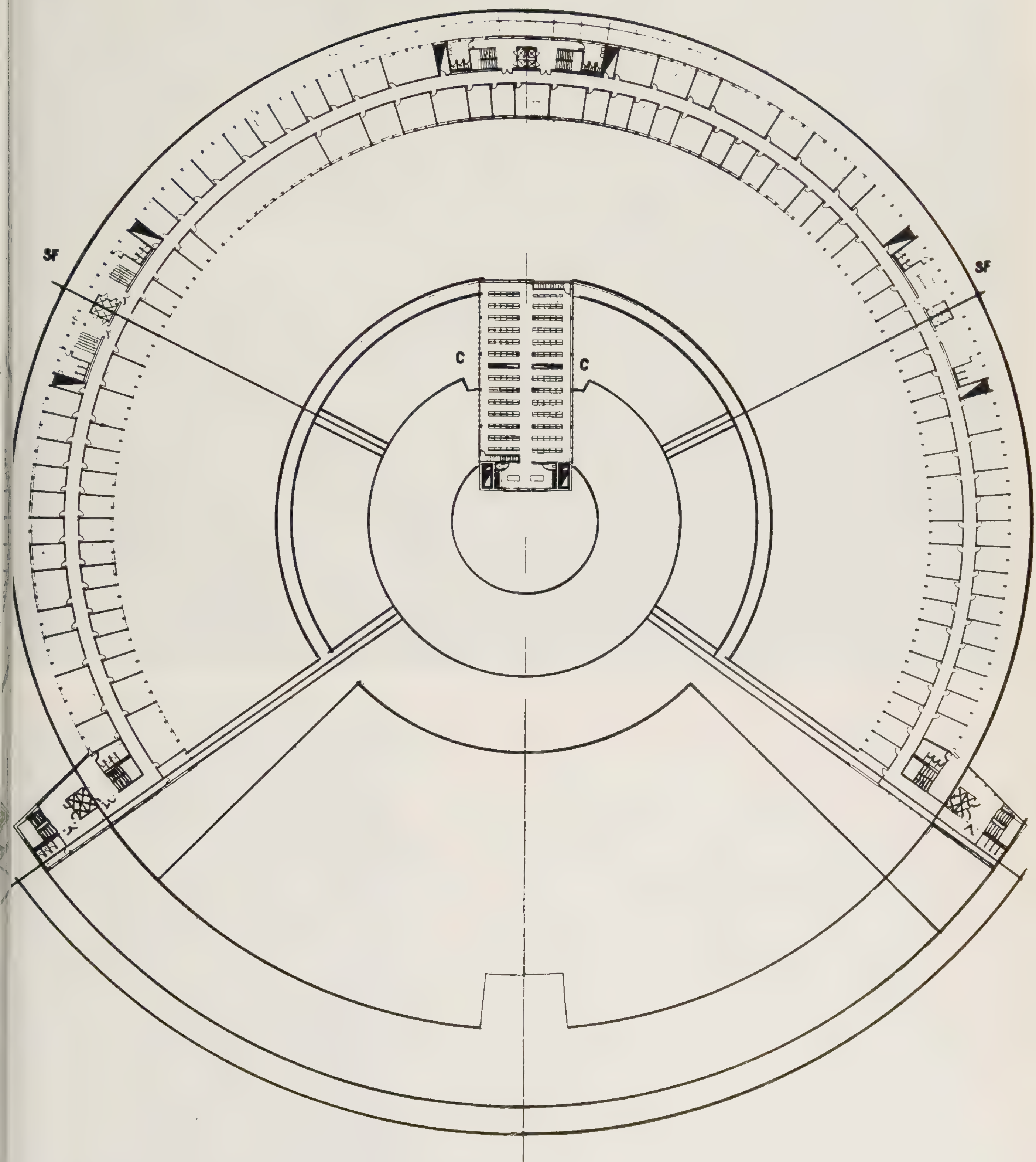
1e étage/1er étage 1—1000

.e étage/2me étage 1—1000

4e étage/4me étage 1—1000

'e étage/8me étage 1—1000

Ontwerp UNESCO

Place Fontainoy Parijs

Archn M. Breuer en B. Zehrfuss

Ing. P. L. Nervi

Projet UNESCO

Place Fontainoy Paris

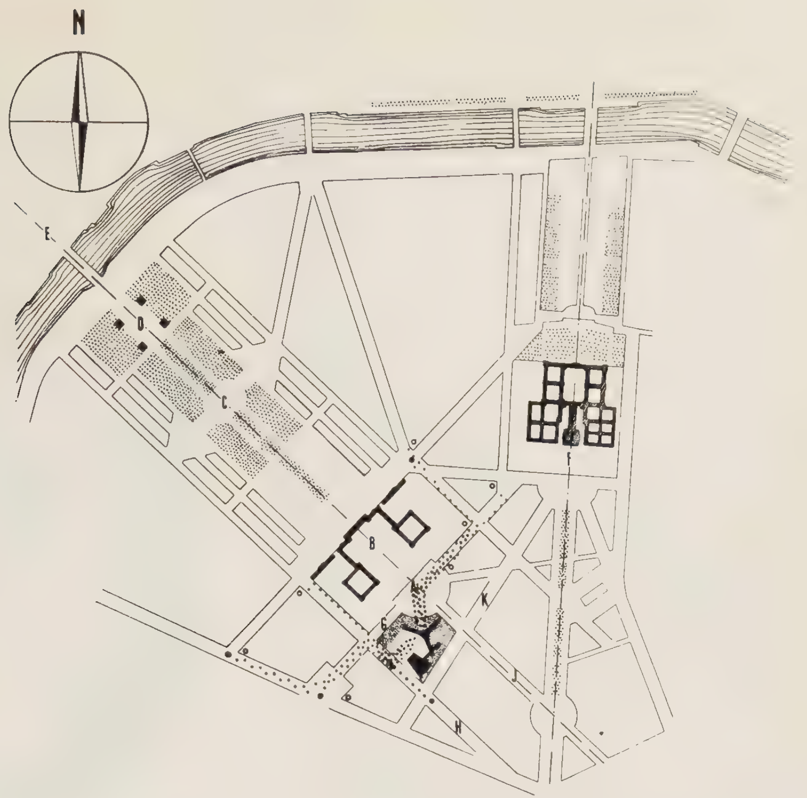
Architectes M. Breuer et B. Zehrfuss

Ing. P. L. Nervi

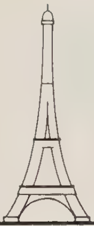

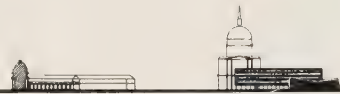
Situatie 1—350.000

ituatie schaal 1—25.000

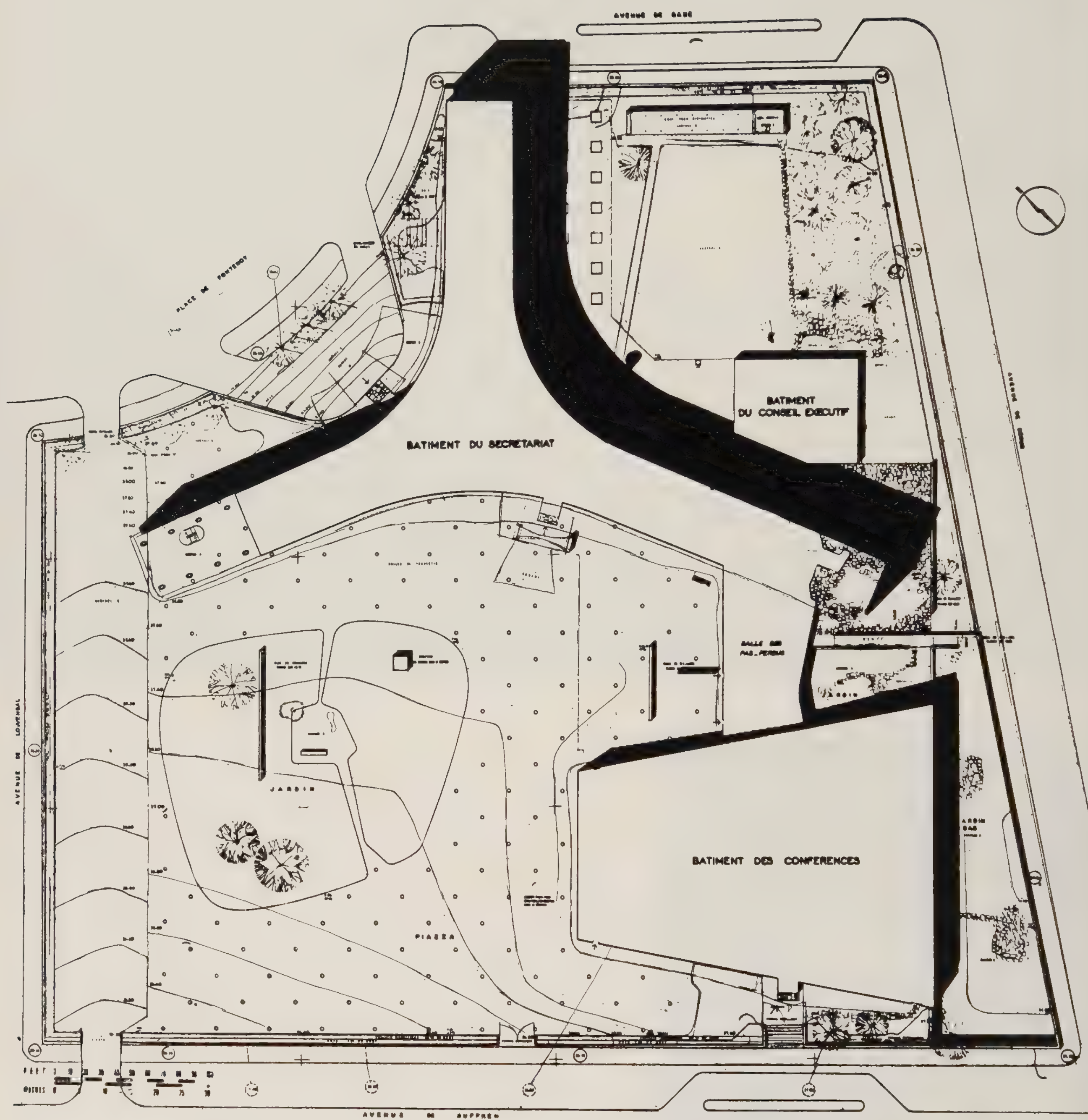
Dwarsprofiel: as Eiffeltoren—Ecole Militaire schaal 1—11.000

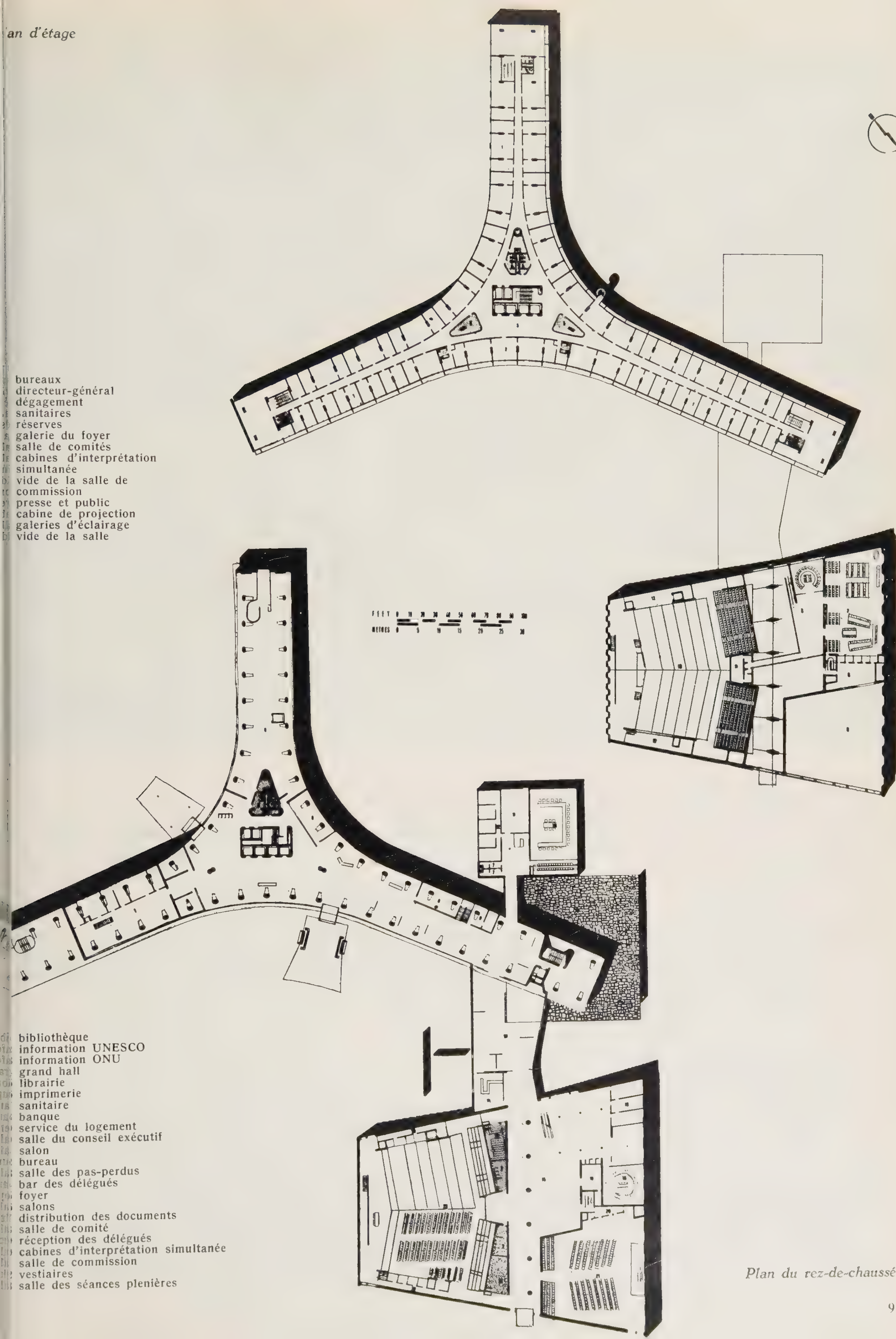

Luchtfoto

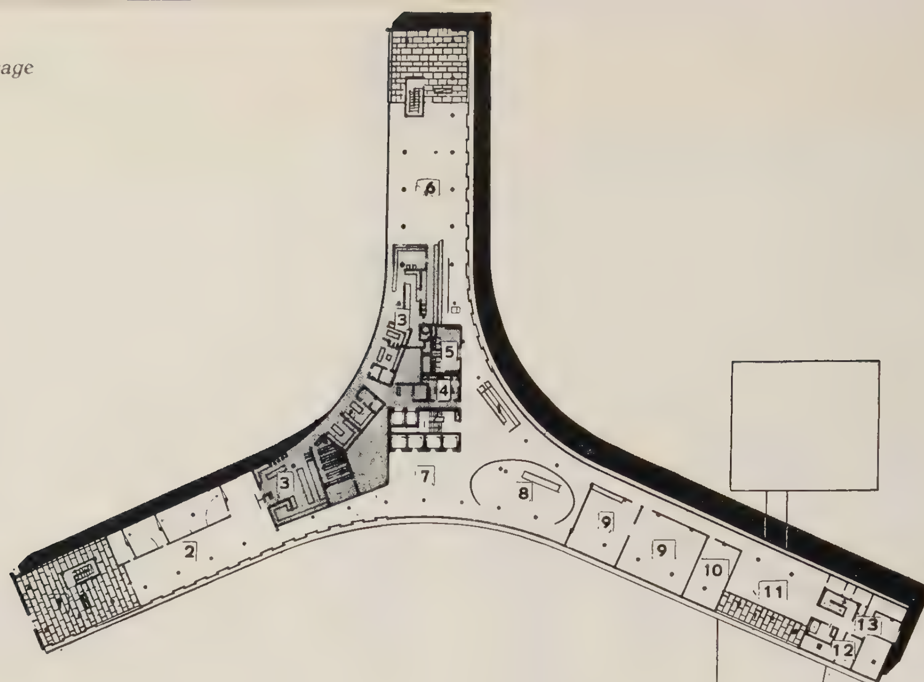

BATIMENT DU SECRETARIAT
BATIMENT
DU CONSEIL EXECUTIF
BATIMENT DES CONFERENCES
JARDIN
PIAZZA

Situation

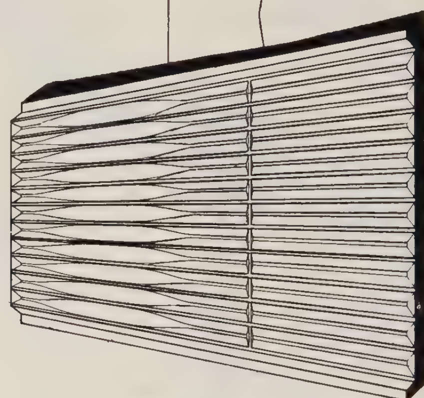

Plan du rez-de-chaussée

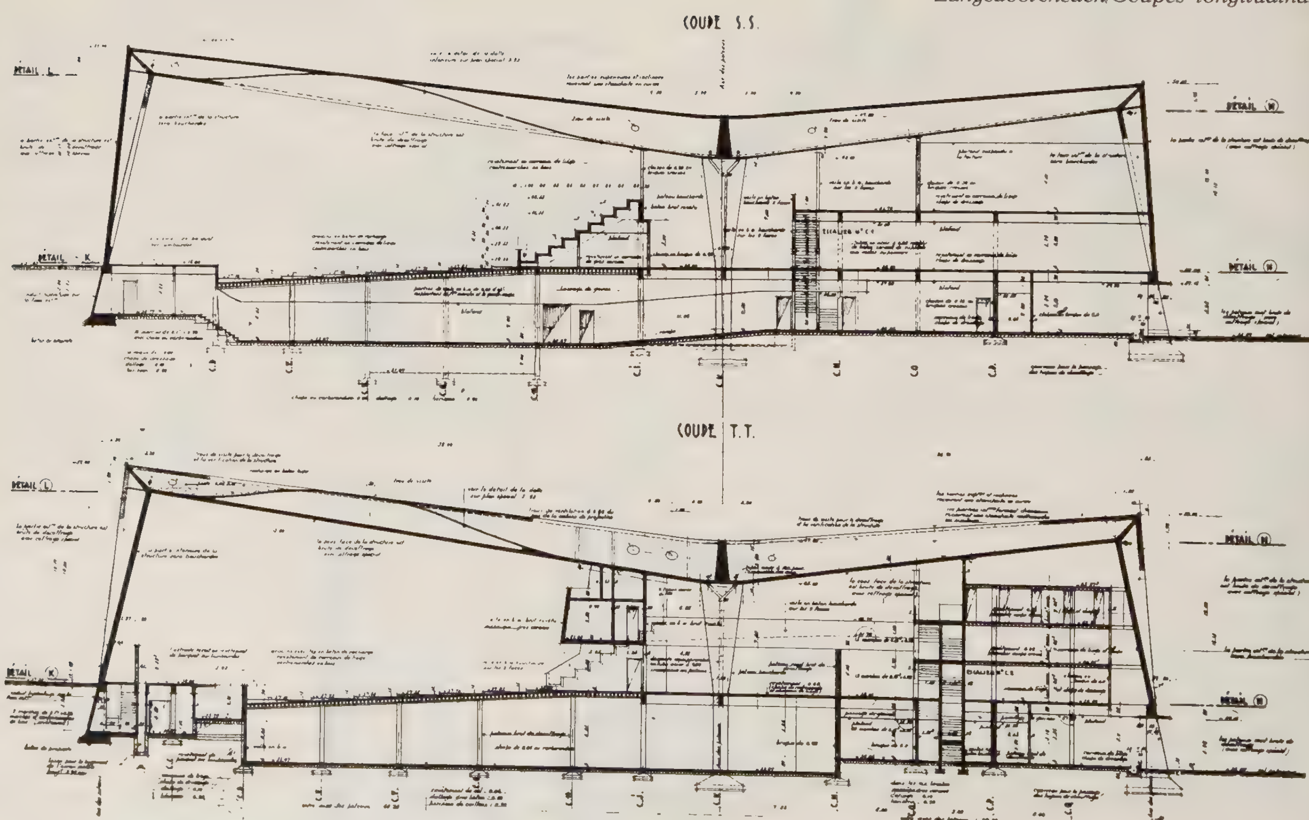
Plan du 7me étage

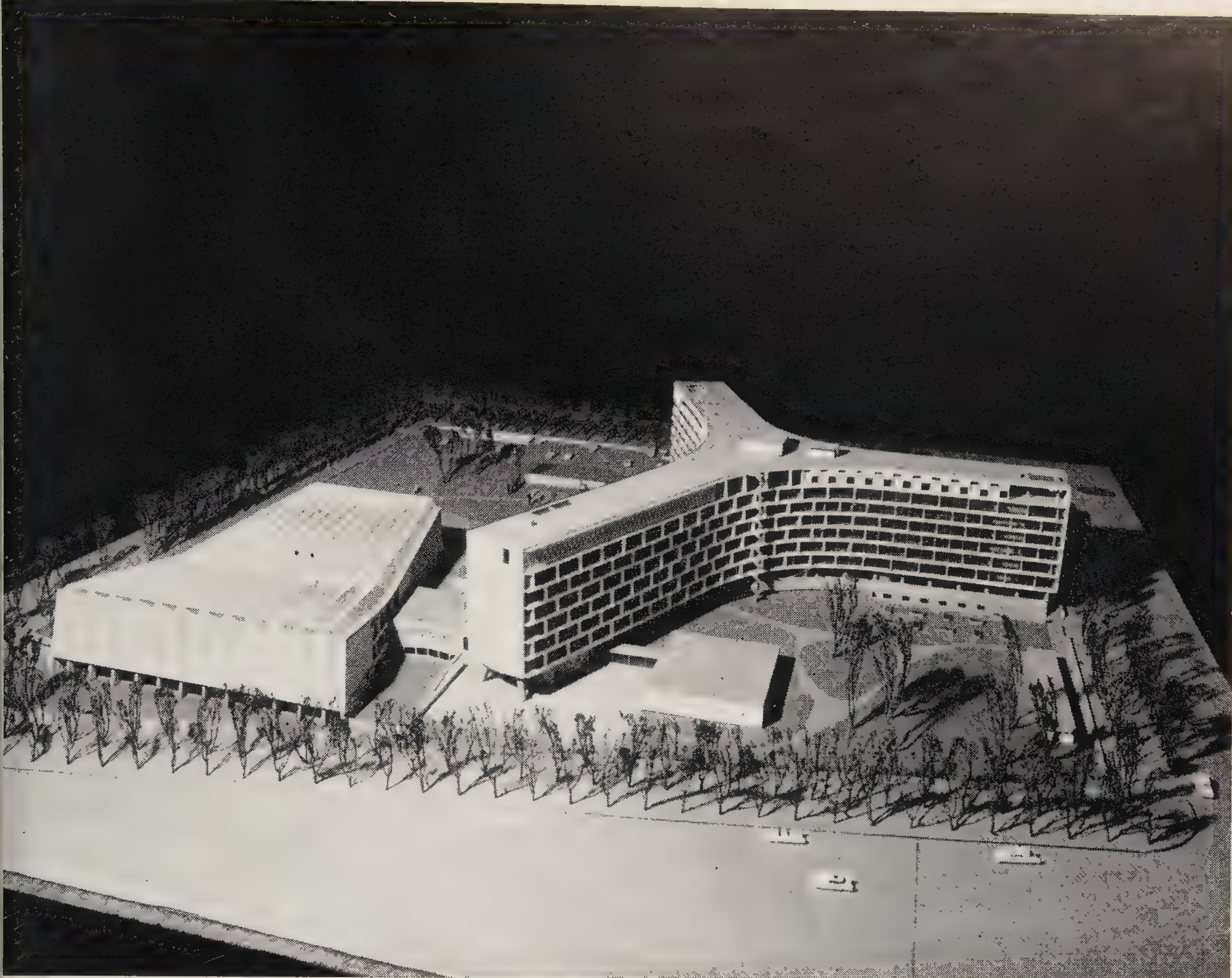

1 terrasses
2 restaurant
3 cuisine
4 vestiaires
5 sanitaires
6 cafétariat
7 foyer
8 bar
9 coopérative
10 bibliothèque
11 salle de jeux
12 bureaux
13 division du cinema 35 m.m.

Langsdoorsneden/Coupes longitudinales

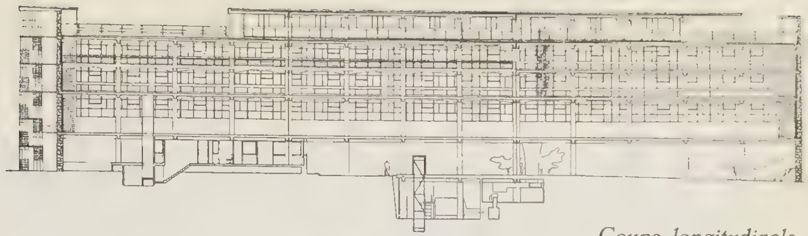

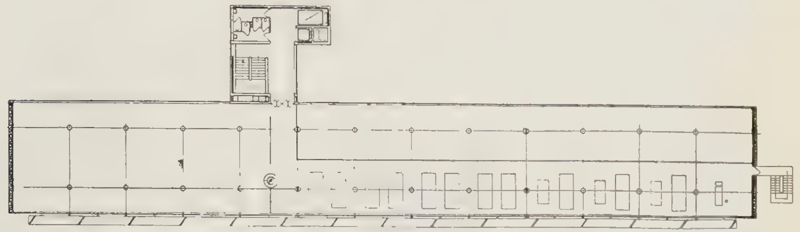

Fabriek St. Dié (1953)
Arch. Le Corbusier

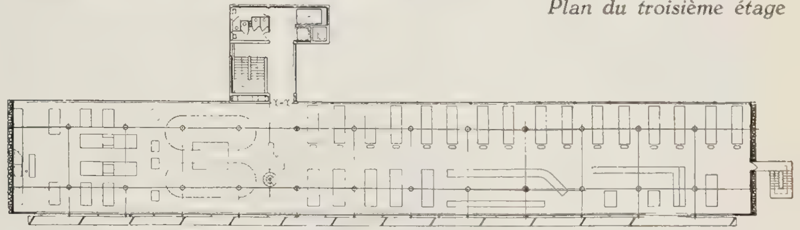
Usine à St. Dié (1953)
Architecte Le Corbusier

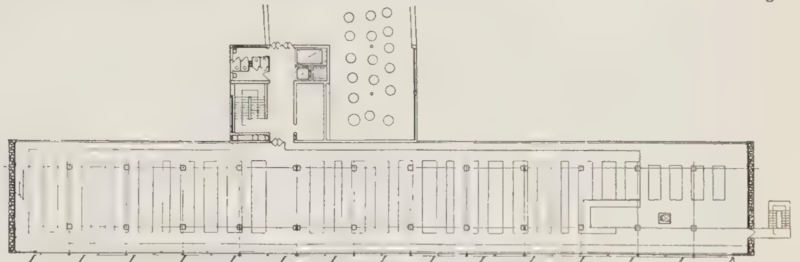
Coupe longitudinale

Plan du troisième étage

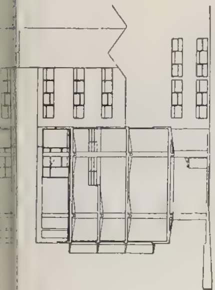

Plan du deuxième étage

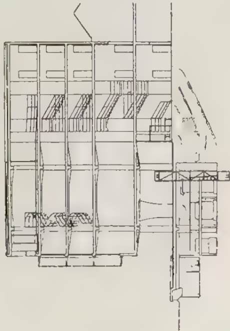

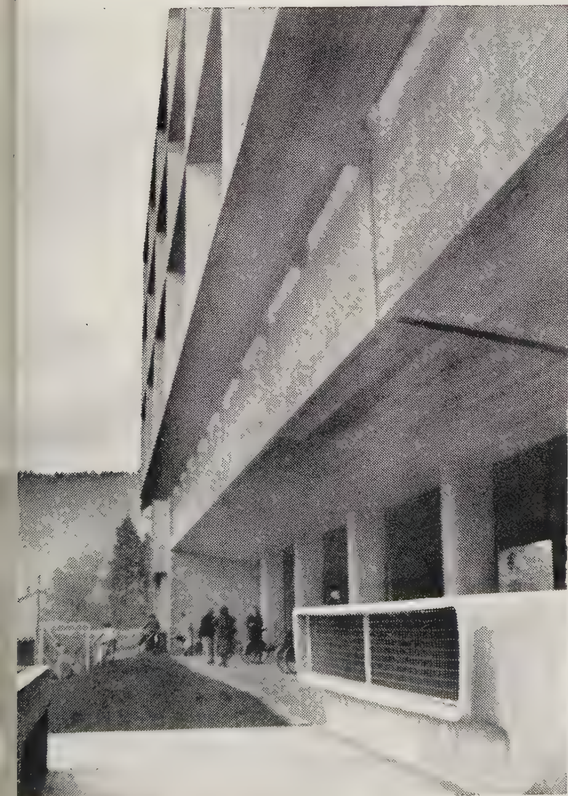
Plan du premier étage

Coupe transversale sur l'atelier de double hauteur

Coupe transversale sur le bloc de circulations verticales

Fabriek te St. Dié

Usine à St. Dié

ɛn glaasje elzasser te Le Havre

B. B. Westerhuis

de nazomer van het vorige jaar zijn m'n vrouw ik per scooter door een regenachtig België en een bewolkt Noord-Frankrijk in het zonnige Le Havre ngekomen. Ons doel was de wederopbouw van het ntrum. Via een ontzettend lange avenue, waar we kens van afsloegen, omdat we dachten ons doel orbij te schieten, kwamen we eindelijk in het nieuwe ntrum aan. De avenue maakte opeens een bocht en ar zagen we reeds strakke blinkende gebouwen rijzen.

Het stedebouwkundige plan, dat door een team van chitecten onder leiding van Perret is ontworpen, opgezet op een stramien van 6.24 m. Het straten-n is rechthoekig. In grote lijnen is het oude stads-n aangehouden. Ook de architectuur van de be-uwing is in handen van het genoemde team.

We sloegen direct rechts over la Place de l'Hôtel Ville de Avenue Foch in. Onze eerste, enthou-ste indrukken waren die van ruimte, klaarheid en vrijding. Wat een rust, die herhaling van dezelfde ateenheden van raam- en kolomtravee. En wat een chtige ruimtelijke composities van laag- en hoog-uw. We rijden een zijstraat in en wandelen enkele nenterreinen op. Binnenterreinen zijn het eigenlijk t, daarvoor zijn ze weer te open. Hier en overal zelfde harmonie der drie dimensies. Stedebouw en chitectuur zijn hier werkelijk één geworden. De hand n Perret is wel dominerend; we zagen ook andere, nder begaafde en minder overtuigende handen aan t werk. Het is natuurlijk een probleem alle uitingen hetzelfde niveau te houden bij dergelijke strenge iformiteit, die te gauw een keurslijf kan worden or diegenen, die er niet zo erg in geloven. Meer naar kust toe was men nog aan het bouwen; grote kranen erden elementen door de lucht aan. Van het toe-mstige stadhuis stond reeds één kolom solitair als n witte streep in de blauwe lucht. Een collega van m was net ontkist. De twee helften van de bekisting aren opengevouwen en als een vlinder uit de cocon ond daar stralend de nieuw-geborene.

ɔ een terrasje aan het Place de l'Hôtel de Ville ngen we even zitten en dronken er een koel elzasser jntje. De zeewind veegde zo nu en dan een koelte over t terras om opkomende neigingen tot zachtjes inslui-eren in het warme zonlicht luchtig weg te vagen. De jn, van buiten zo koel, bleek van binnen nogal ruiend, want alras ontspon zich een levendige dis-ssie tussen m'n „ego" en „alter ego", een Fransman een Hollander. „Zwei Seelen wohnen, ach, in meiner ust!" Soms tijdens een heftige gedachtenwisseling as het een verwarde kluwen van een hollandse ansman en een franse Hollander, waarbij tot over-aat van ramp de aanvankelijk zo koele Elzasser zich het gesprek mengde. Moet U eens horen, misschien nt U er wijs uit worden.

„Wat een prachtige harmonische bouwblokken", begint de Fransman, „duidelijkheid en klaarheid. Overal dezelfde lichtopeningen, gelijke kolomtraveeën. Préfabrication. Geen gezeur met allerlei soorten raampjes die het grote rhythme verstoren. Uniformiteit in het detail; verscheidenheid en beweeglijkheid in het grote. Waarom eigenlijk de individualiteit van de woning naar buiten uitdrukken? Die individualiteit gaat niemand aan! De façade is een vorm, een masker waardoor de Fransman spreekt en waarachter hij zich verbergt. Wanneer men iets groots wil volbrengen, moet men zich niet te druk maken over het kleine. Het kleine, het individu, gaat op in het grote élan."

„Ja, maar", begint de Hollander, „dat kleine, het individu, het gezin, vinden wij nu juist zo belangrijk. We zijn een democratisch volk, dat wil zeggen een vrijwillige samenwerking van vrije mensen. Is dat élan wel universeel, wel groot genoeg? En die Perret maakt zich er toch maar gemakkelijk van af met die doorlopende balcons om de twee of drie lagen, terwille van de schaal. Hebben die bewoners daartussen geen balcon nodig? De ene wel en de andere niet terwille van de aesthetica van Perret? Bovendien, wat doe je op die balcons? Helemaal rond lopen zeker. Nee, dat gaat niet, er zijn afscheidingen. Het zijn showbalcons! Er zijn nu eenmaal," gaat de Hollander didactisch verder „in balcons twee categorieën, een woonbalcon en een werkbalcon. Op het woonbalcon zit je, lekker beschut tegen de wind met een krant in het zonnetje; een soort verlenging van de huiskamer. Op het werkbalcon zet je de vuilnis- en kattebak, hang je het wasteiltje, de bezems, het provisiekastje en de was, die schone, propere was van hemmetjes, broekjes en handdoeken, vastgeknepen met wasknijpers aan een parabolisch, roestvrij ijzerdraad. Waar hangt hier eigenlijk de was? Inderdaad, daar zie ik tegen de aristocratische profielen enkele witte handdoeken en luiers hangen, voorwaar, donkere vlekken op een blank ontwerp."

„Die teiltjes etc. en de was," interrumpeert de Fransman hautain, „zijn binnen. Noch de schone, noch de vuile was hangen we buiten. En dat enkele stukje wasgoed daar tegen de gevels is van geen belang in zo'n grote conceptie. Bestudeer de plattegronden van de woningen eens. Oudersslaapkamers van plm. vier meter breed, huiskamers van plm. vier bij zes meter. Spouwmuren tussen de woningen. Waar vind je dat met al je democratie in Slotermeer, hein?"

Ik neem nog een slok elzasser, die niet meer zo koel is, maar wat opdringerig begint te worden, dunkt me. M'n vrouw, anders zo charmant, ziet er met haar donkere zonnebril opeens erg uilachtig uit.

Het is een team van klassicistische aestheten.

Een team met een grote visie.

Visie, die tot stramien wordt, een dwangbuis.

Een stramien is het, wat wil je als er iets groots tot stand gebracht moet worden; maar een dwangbuis, nee!

Bij ons is de woningbouw veel vrijer en opener, grote glasruiten......

Ja, van die optimistische „keep smiling" gevels; van tjonge, tjonge, wat leven we toch open en wat zijn we toch modern!

Bij jullie slechts renaissance van een groot verleden.

Ja, renaissance én groot.

Jullie zijn allemaal kleine Lodewijkjes bij gebrek aan één grote. Te aristocratisch.

Burgerlijk, jullie!

Wij zijn vrije burgers.

Dank zij ons Liberté, Egalité, Fraternité.

Wij waren al vrije burgers, voordat jullie zelfs die leus konden verzinnen. Perret kende de geest van zijn tijd niet.

De geest van de tijd wordt door de mensen zelf gemaakt.

„L'homme est ce qu'il se fait" zegt opeens lapidair
Elzasser die er genoeglijk, doch ongenood bij was
an zitten. We keken hem wat wantrouwend aan.
„Luister nu eens, is dit eigenlijk moderne architec-
ır? Het is groot, ruimtelijk, uitgevoerd in beton,
ar...... eh, vierde dimensie, continuiteit der ruimte
dat doorspoelen van de ruimte dwars door de
vels heen tot aan de voordeur toe, maar dan aan
binnenkant. Dat kosmisch vitale of vitaal kos-
sche...... dat opnemen van het individu in de grote
ensadem, dat...... eh......
Allemaal rookgordijnen, die het zuivere zien belem-
ren. Na het optrekken blijft slechts de nuchtere
liteit achter en dan verlang je weer naar nieuwe
vels. Woningen van het individu, het gezin, zijn
liteiten.
Ja, sst, hebben we al gehad.
Le Corbusier zegt ergens: Perret n'est pas du tout
révolutionnaire, c'est un continuateur. Overigens,
Corbusier, Perret's tegenpool in de franse geest,
uwt misschien niet zo volmaakt, maar hij opent pers-
tieven, een doorbraak naar nieuwe mogelijkheden,
komst.
Autocratie van de techniek.
Nee, meer dan dat. Iets, dat alleen nog maar in
achterhoofd verborgen zit, krijgt bij hem gestalte.
at is een „révolutionnaire" zonder een „continua-
r", zegt er één. We zwijgen een hele tijd.
„Het individuele kan zich bij Perret uitdrukken door
al of niet neerlaten der jalouzieën of het al of niet
enen van raam of deur", zegt opeens de Elzasser,
rbodig en tamelijk onzinnig. We drinken hem met
e „cafés noirs" van z'n stoel af, tot hij mopperend
immig verdwijnt.

zit weer alleen en kijk naar m'n vrouw. Ze zit
g steeds rustig te lezen en weet niets van dit drie-
nsgesprek. Vrouwen hebben toch maar geen pro-
men. Van continuiteit der ruimte en zo. Ik zeg:
llen we afrekenen en opstappen?" Ze kijkt me met
ır zonnebrilogen donker aan. We rékenen af en
ppen op. Vier stoelen blijven eenzaam achter. Het
klaar en helder weer.

pag. 103 boven: *Porte Océane Archn J. Porrier en A. Hermant* onder: *Immeubles d'Etat de la Place de l'Hotel de Vil*
Arch. Equippe Aug. Perret

pag. 104: *Boulevard Foch April 1954*

A. et A. studieprijsvraag

Wijkcentrum Amsterdam-Noord

De jury van de door het Genootschap Architectura et Amicitia uitgeschreven prijsvraag „Wijkcentrum Amsterdam Noord" deelt mede dat 11 inzendingen zijn binnengekomen onder de volgende motto's:

„2 + 2"
Quartier
Doge
C.C. 1
Una Corda
Oase
Vivo
„de Kuil"
5524
„12"
2 + 2

De tentoonstelling van de ingezonden ontwerpen zal worden gehouden in het Stedelijk Museum te Amsterdam van 18 Juni tot 18 Juli a.s.

Bij de opening zal het juryrapport worden bekend gemaakt en de prijzen worden uitgereikt.

Tentoonstelling

Gedurende enkele weken houdt de bekende firma Metz en Co, gelijktijdig in haar zaken te Amsterdam, Keizersgracht 449 en te Den Haag, Hoogstraat 10, een tentoonstelling van moderne meubelen, tapijten, gordijn- en meubelstoffen.

Men wil de bezoekers een indruk geven van hetgeen de ontwerpers voor ogen staat bij de toepassing van ruimte en kleur in het interieur en op welke wijze een altijd weer jongere generatie het oorzakelijk verband opnieuw interpreteert.

De interieurkunst heeft door toepassing van andere werkwijzen nieuwe mogelijkheden gekregen, zowel wat vorm als wat kleurstelling betreft en de firma Metz toont op deze expositie wat kunstenaars uit vele landen op dit gebied hebben ontworpen.

Bij de inrichting van een en ander heeft men bij de aandacht voor de aesthetische vormgeving, het comfort van het meubel en de dienende rol, die het meubel in onze samenleving moet vervullen, niet uit het oog verloren.

le „Frenger"-conventie

Van 12—14 Mei werd te Bern, Zwitserland, in het Raadhuis een internationale bijeenkomst gehouden van licentiehouders van het moderne stralingsverwarmingssysteem „Frenger", waar, door 35 personen, de volgende 13 landen waren vertegenwoordigd: Australië, België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland, Noorwegen, Oostenrijk, U.S.A., Zweden en Zwitserland.

Voordrachten werden gehouden over: *„De geschiedenis en ontwikkeling van het Frenger-plafond"* door Gunnar Frenger; *„De industriële fabricage van Frenger-plafonds"* door Dr Kurt Kohli (Zent AG te Bern); *„De U.S.A.-Frenger-plafonds (Burgess-Manning Ceiling)"* door D. W. Day (Burgess-Manning Cy te Chicago); *„De temperatuur- en stralingsverhoudingen van het Frenger-plafond"* door Dr H. J. Hamaker (Kon. Fabr. F. W. Braat te Delft); *„Thermische uitzetting van Frenger-plafonds"* door H. C. Jamieson (Haden & Sons te Londen); *„Oppervlakte-behandeling van aluminium plafondpanelen"* door A. P. Grant (Frenger-Ceilings Ltd te Londen).

Behalve deze voordrachten en de zeer interessante en vruchtbare discussie daarover, werd een algemene discussie gehouden over diverse voor stralingsverwarming belangrijke onderwerpen. De besprekingen werden in een geest van nauwe samenwerking en in zeer vriendschappelijke verhoudingen gevoerd.

Uit een gepubliceerde lijst bleek dat in enkele jaren reeds circa 370.000 m^2 „Frenger"-plafonds werden aangebracht in circa 340 installaties; de toepassing breidt zich steeds sneller uit.

Boekbespreking

Le Corbusier: Oeuvre Complète 1946-1952. Editions Girsberger Zürich

Le Corbusier haalt de oogst binnen van een leven, gewijd aan een moedig experiment: de vrije architectuur. Het in-het-bezit-zijn van een scheppingskracht, die bij het vorderen der jaren niet in kwaliteit achteruitgaat, maar zelfs verbetert, is wel een bijzondere genade. Het is verbijsterend wat hij in de jaren 1946-1952 gepresteerd heeft.

Wanneer men dit werk voor de eerste maal in handen heeft, stort men zich bij het doorbladeren in een adembenemend avontuur. Men valt van de ene verrukking in de andere. Zijn ontwerp Roq et Rob à Cap Martin, de kapel te Ronchamp en de nieuwe stad Chandigarh in India vormen hoogtepunten in zijn oeuvre. De opgenomen foto's van zijn flatgebouw te Marseille geven nauwelijks een indruk van de sensatie, die men in werkelijkheid kan beleven indien men dit gebouw zelf gaat zien. Dan ontdekt men ook het absolute bewijs van de juistheid van de maatverhoudingen van de Modulor.

Hoogst merkwaardig is het hoe hij zich heeft weten te bevrijden uit de impasse der „Nieuwe Zakelijkheid", iets waar we allemaal min of meer onder geleden hebben. Ik ontdek in zijn werk thans een beeldhouwershand. Zijn vormen zijn spelend als een plastiek van Moore. De poten onder zijn flat in Marseille zijn trouwens ook gevormd door een beeldhouwer. Is dit geen voorbode van een vruchtbaarder samenwerking van de beeldende kunsten? In zijn plattegronden uit zijn vroegste periode, b.v. die van de villa van Madame Meyer in Parijs, zien we reeds voorlopers van zijn plastische vormgeving, doch eerst nu neemt ook het bouwlichaam zelf aan die beweging deel.

Ook zijn materiaalbehandeling heeft aan grootsheid gewonnen. Hij maakt er ons op attent. Hij zegt tot zijn critici (de Zweden, de Hollanders en de Zwitsers): „Heb je wel eens een kersen- of appelboom in bloei gezien? Daar heb je enerzijds de zwarte en bruine bast, vol ruwheid en oneffenheid, en anderzijds de stralende bloesems in haar totale schoonheid. Zo is het leven. Maar wie alleen maar de Venus van Medici en de Apollo van Belvedère schoon vindt, leeft slechts voor de helft!"

Er moet wisselwerking in materiaalbehandeling zijn. Het contrast schept schoonheid voor wie er oog voor heeft.

Wij kijken in spanning uit naar het volgende deel van het verzamelde werk!

K. L. Sijmons Dzn.

„Indoor plants and gardens"

The Archit. Press Londen

Wanneer ik dit boekje met veel warmte bij collega's aanbeveel, doe ik dit omdat het niets en tegelijkertijd toch alles met architectuur te maken heeft.

Niets, omdat het de levende, veranderende natuur beschrijft, maar alles, omdat het een uiting kan zijn van een levenskunst, die ook de moeder is van de architectuur.

Het boekje dan, behandelt de wijze waarop kamerplanten tegenwoordig een integrerend deel van het interieur kunnen vormen.

Het begint met een zeer lezenswaardige uiteenzetting van het ontstaan van de gewoonte om planten, tegen hun natuur in, binnenshuis te verzorgen.

Reeds in 1608 werd in Engeland een boek genaamd „Flores Paradisae" uitgegeven, het begin van een indrukwekkende reeks boeken, die de uit de Engelse koloniën meegevoerde exotische planten en derzelver verzorging beschreven. In de 18e eeuw kwam daarbij het cultiveren in glazen „orangerieën", hetgeen in de 19e eeuw door de toepassing van heetwaterverwarming een alom verbreide hobby van de Engelse adel en rijken kon worden. Maar ook de burgerman had toen zijn geranium, aspidistra en begonia, die niet geveld werden door de vieze luchtjes van gas- en patentolielampen.

De invoering van de electrische kamerverlichting maakte de huidige gewoonte, om het huis met snijbloemen op te vrolijken, mogelijk.

Het boekje geeft nu naast een praatje en verrukkelijk prentje van iedere kamerplant een internationale fotoreportage van de toepassing in hedendaagse interieurs „all over the world". De mooiste en de meest spirituele stammen natuurlijk uit Scandinavië, maar ook uit Engeland zelf zijn vele fraaie voorbeelden van de invoeging van de natuur in het interieur gegeven. Opmerkelijk zijn ook de uitgevoerde ontwerpen van studenten aan het Royal College of Art voor bloembakken en pothouders. Voor Nederlandse ontwerpers ligt hier nog een wijd veld braak.

J. Schipper

Een Gereformeerde Church te Alberton (Z.A.)

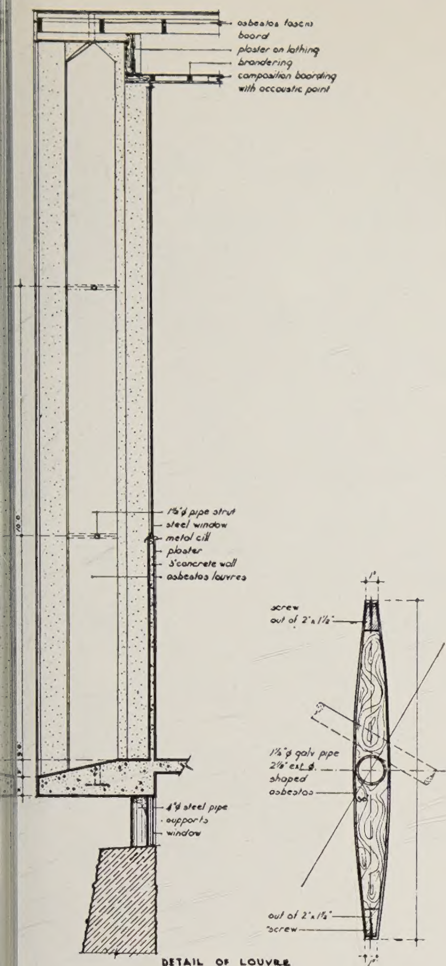
Archn Verhoef, Smit en Viljoen

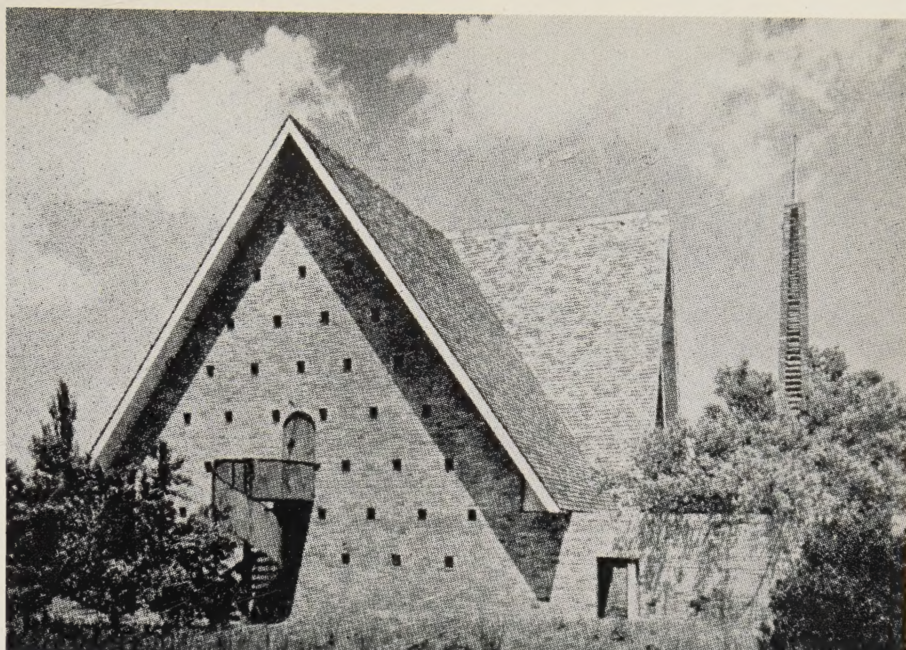
In het Maart-nummer van de South African Architectural Record vinden we een interessante publicatie van een kerk voor de Gereformeerde Gemeente in Alberton (Zuid-Afrika) welke 400 „congregational" leden telt. Er moeten in het schip der kerk 500 zitplaatsen zijn met een toekomstige uitbreiding van 50 zitplaatsen op de galerij.

Het terrein heeft een afmeting van 120 voet (36.5 m) op het westen langs de straatzijde en 220 voet (67 m) diepte, zacht glooiend naar de straat. Aan de oostzijde, direct achter het kerkgebouw, zal later de predikantswoning worden gebouwd.

De beide gesloten zijden van de toren zijn bekleed met leisteen, evenals het dak van de kerk zelf. De westgevel van de kerk bestaat uit overhoeks geplaatste verticale jaloezieën tegen het hinderlijk binnendringen van de zonnestralen uit het westen.

Door vensteropeningen in het dwarsschip wordt het daglicht op de kansel

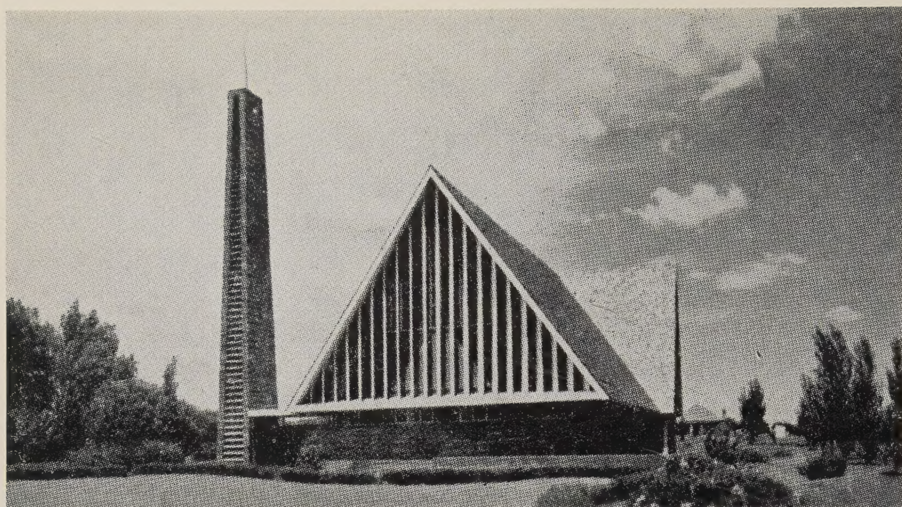

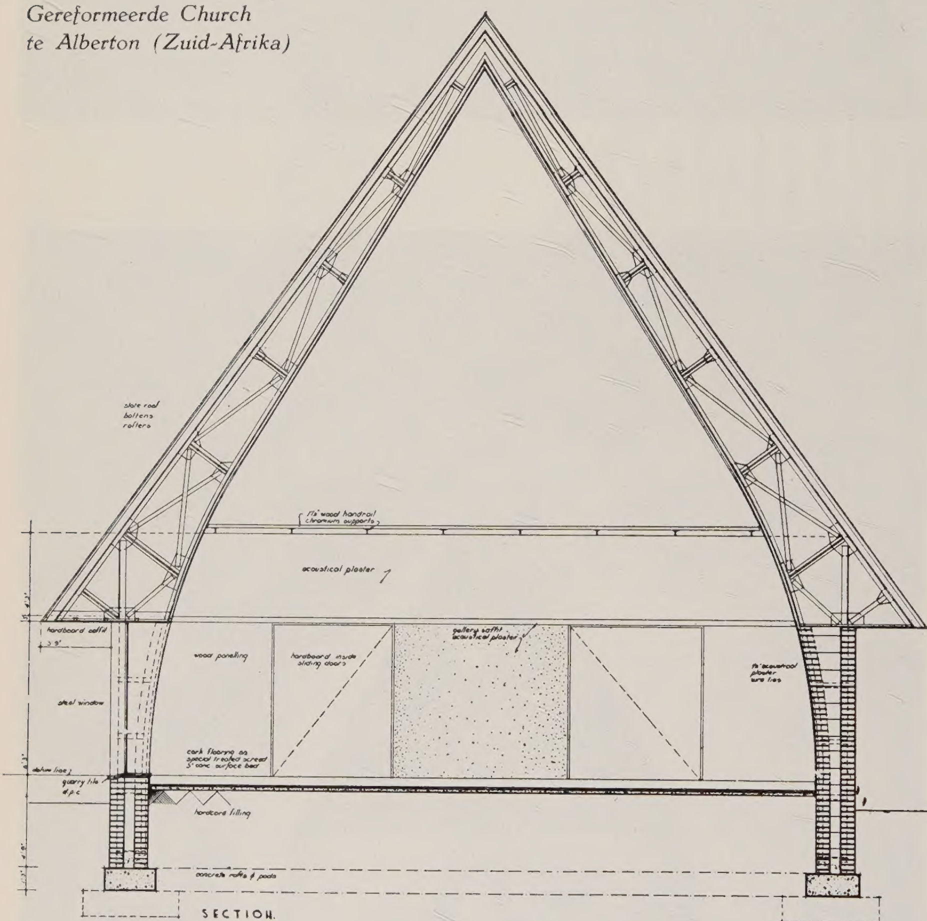
geconcentreerd. De wand achter de kansel is van ,,kiaat"-panelen, hetwelk een rustig effect sorteert, terwijl de muur achter het koor boven de kansel donkerblauw is gehouden in honingraat-vorm; het daglicht wordt in beperkte mate, doch op interessante wijze, toegelaten. De glaswand tegenover de kansel bevordert de acoustiek, zonder hinderlijk te zijn voor het uitzicht van het koor naar het schip.

In de zuidelijke dwarsvleugel is een Hammond-orgel geplaatst; voor een pijp-orgel was er niet voldoende geld.

v. S.

Gereformeerde Church te Alberton (Zuid-Afrika)

Der Turm, als Symbol und Erlebnis
M. Révész-Alexander Uitg. M. Nijhoff Den Haag *f* 19.—

Dit boekwerk beoogt de toren voornamelijk vanuit psychologisch standpunt te benaderen en zodoende haar diepste wezen te doorgronden.

Een scherpzinnig philosoof, zo vertelt de schrijfster, heeft eens met het woord „Höhentrieb" de in ons aanwezig zijnde drijvende kracht willen aanduiden, waarin de strijd van de geest tegen de stof tot uitdrukking komt, en het is naar haar mening dan ook deze „Höhentrieb", die in zeer belangrijke mate de hartstocht tot het oprichten van torens verklaart.

Aan de hand van talrijke fraaie foto's bespreekt de schrijfster een reeks van verschijningsvormen, beginnende bij de Mesopotamische terrastempels welke, naar zij beweert, in tegenstelling tot de Egyptische pyramiden tot de allereerste uitingen van ware torenbouw moeten worden gerangschikt.

Hierop volgt een verhandeling over de functie van de toren, haar verschijningsvorm welke verdeeld wordt in twee hoofdtypen, en de verhouding van de toren met het bouwwerk en de omgeving waarmee zij in relatie staat. Uitgaande van dezelfde grondgedachte wordt op analoge wijze het ontbreken van torens tijdens bepaalde cultuurperioden een vrijwel logisch feit.

In één van de laatste hoofdstukken wordt de toren uit onze tijd behandeld. Dit hoofdstuk is zeker niet het meest geslaagde deel van dit boekwerk. Er mogen dan misschien enkele voorbeelden te vinden zijn, waarbij men in aesthetisch en stedebouwkundig opzicht tot dragelijke resultaten is gekomen, overtuigend zijn zij zeker niet.

Vooral de nogal uitgebreide bespreking over de torens van de raadhuizen te Stockholm en Hilversum vertroebelt enigszins het klare beeld wat in dit boek wordt opgeroepen.

J. H. C. Spruit

Honderd jaren Dekker's hout
1855 — 5 Mei — 1955 (niet in de handel)

Het is een verheugend verschijnsel van de laatste jaren dat jubilerende ondernemingen er meer dan vroeger toe overgaan aan dat jubileum ook naar buiten luister bij te zetten, b.v. door de uitgifte van een boekwerk. Mede door het verhoogde welvaartspeil van ons volk heeft men daartoe meer armslag dan voorheen; verblijdend is het ook dat we over letterkundigen met zin voor historie beschikken om daaraan inhoud, en over de mensen en de middelen om er de passende vorm aan te geven.

Wanneer het dan om een bedrijf gaat met een eerbiedwaardige ouderdom van twee, drie of meer generaties, krijgt men een overzicht dat als document alleen reeds zijn waarde bewijst.

Voor Dekker's Houthandel te Zaandam, die op 5 Mei j.l. op 100 jaar activiteit terugzag, schreef Mejuffrouw Dr Margaretha A. Verkade een interessant historisch overzicht van de Zaanse houthandel tot het midden van de XIXe eeuw en, uiteraard, daarop aansluitend over de oprichting en ontwikkeling, met zijn ups and downs, van Dekker's Houthandel. Zulk een overzicht is een getrouwe weerspiegeling van de economische evolutie van ons land in het algemeen — ik noem slechts de overgang van de windmolen naar de stoomzagerij — en van de bouwbedrijvigheid, waarin hout immers een overwegende positie inneemt, in het bijzonder.

Dat Dekker's Houthandel zich in de loop van zijn bestaan heeft toegelegd op kwaliteitssoorten moge, wellicht voor velen ten overvloede, nog eens blijken uit dat overzicht. De eigengezaagde blokbalken, ribben, regels, delen en latten, aanvankelijk de opzet van het bedrijf, vormen nog altijd het troetelkind van de onderneming en het komt mij voor dat dit troetelkind, zoals dat wel meer gebeurt, niet bepaald het „voordeligste" kind is voor het bedrijf.

Vermeld moge nog worden dat reeds in 1939 de verkoop van het toen nog nieuwe artikel, „Karlit"houtvezelplaten, ter hand werd genomen en daarvan in het eerste jaar reeds 77.000 m² uit Zweden werd aangevoerd.

Het is een boekwerk, voor de uitgave waarvan men Dekker's Houthandel dankbaar moet zijn.

v. S.